

El fil de la Història

Centcelles, el nostre objectiu: un projecte educatiu per a compartir

La meua història

El fil de la Història

**Centcelles,
el nostre objectiu:
un projecte educatiu
per a compartir**

Exposició

**Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Del 23 de juny de 2017 al 7 de gener de 2018**

**Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura**

Índex

7 Presentació

8 **Tirant del fil de la Història...**

10 **La meva història també escriu la Història**

28 **Història de les escoles**

38 **Constantí, l'espai viscut**

46 **Centcelles, el nostre catalitzador històric!**

48 **Hem treballat a Centcelles**

50 **Hem utilitzat l'exposició "Re-descobrint Centcelles"**

52 **Hem après com es fa una exposició**

54 **Hem incorporat al projecte l'Arxiu Municipal de Constantí**

56 **Hem compartit els nostres treballs. Hem après els uns dels altres**

58 **Hem anat a conèixer altres elements patrimonials**

60 **Un projecte per a la participació: Centcelles, el nostre objectiu!**

64 **Hem fet un documental!**

65 **Hem fet un còmic!**

66 **Hem teatralitzat la nostra història!**

67 **Hem fet jocs de taula!**

68 **Hem fet audioguies en català, castellà, anglès i àrab!**

70 **Hem fet el llibre de la fauna i la flora a Centcelles!**

71 **Hem fet la Revista de Centcelles!**

72 **Hem fet el Kahoot de Centcelles!**

74 **Hem mirat Centcelles, hem fet mirar Centcelles!**

75 **Hem fet un mosaic del projecte!**

78 **Textos en castellano**

Ciceró deia de la història que és “mestra de la vida”. El professor Josep Fontana –en el seu llibre *La història després de la fi de la història. Reflexions i elements per a una guia dels corrents actuals*, publicat el 1992–, senyalava que “entre les ciències socials, la història té el privilegi de ser la més pròxima a la vida quotidiana i l’única que abasta tot el que és humà en la seva globalitat. És també aquella que, quan s’ho proposa, té la virtut de ser la més comprensible per un major nombre de receptors del seu missatge”.

Per poder navegar en el complex món actual, tothom necessita d’informació històrica que li permeti conèixer els antecedents del present, per poder decidir amb major coneixement i racionalitat.

Aquestes idees han guiat, des de l’inici, el projecte “Centcelles, el nostre objectiu” i han estat l’eix central de la proposta de treball del curs 2016-2017 –en el qual el projecte ha arribat a la seva cinquena edició– proposant, com element de formalització i confluència de tots els treballs que s’han desenvolupat, el format d’una exposició: “El fil de la Història”.

Per què el format d’una exposició?

Segurament, podríem dir que exposar és una de les finalitats més importants de l’activitat d’un museu i la seva forma de difusió més rellevant. Tenint en compte, a més, la diversitat de formats que –amb les noves tecnologies– pot adquirir.

Exposar implica posar alguna cosa en evidència, mostrar-ho, però, també, posar en relació, establir vincles i participacions. En aquest sentit, el format expositiu es contempla com una interacció entre diversos protagonistes. En aquest cas entre tots els participants en el projecte “Centcelles, el nostre objectiu” i totes aquelles persones que us heu acostat fins aquí.

Exposar pot significar, també, arriscar, arriscar-se. És en aquest sentit, també, que es proposa aquesta línia de treball. Un nou pas en aquest projecte cooperatiu, que volem compartir amb tothom.

Tirant del fil de la Història...

dijous 29 de setembre

5 anys

CENTCELLES

HUMANS

(10')

avantpassats

2'0

comença quan es va crear el planeta
saps el què va passar fa molt temps
llegir / està escrita

HISTÒRIA
de la HUMANITAT

CURIOSSES

va començar quan es va començar
a escriure

→ s'escriu perquè no
s'oblidi
va des de l'inici fins ara → AVUI!

conte

→ interessant

→ restes arqueològiques

→ va passant la INFO

Mai s'acabarà x tenir informació
→ quan s'acabi la Humanitat

Pluja d'idees
a la classe de 5è d'EP
de l'Escola Centcelles
a l'inici del projecte

Què és la Història? Per què ens interessa o ens pot interessar conèixer-la?
Quina importància poden tenir les “nostres” històries i les dels nostres avantpassats?
Ens pot servir aquest coneixement ara i aquí?

Aquestes són algunes de les preguntes que ens hem fet al llarg d'aquest curs, dins del projecte “Centcelles, el nostre objectiu” i a les quals hem intentat respondre'ns en el format expositiu que ara us mostrem, tirant del fil de la Història.

Per fer-ho, hem volgut concretar què ens agradaria saber, o a què ens serviria d'ajuda per apropar-nos i avançar en aquest coneixement.

Vam pensar que seria interessant partir del que tenim més proper: nosaltres, les nostres famílies, els nostres avantpassats, les nostres escoles i el nostre poble. I això és el que hem fet, a partir d'un recorregut que ens porta des del moment actual fins les portes de Centcelles, l'element patrimonial més antic que es conserva a Constantí –eix del nostre projecte– i que se'ns ofereix com un element de desenvolupament del coneixement històric.

9

Alumnes de l'Escola Pública Mossèn Ramon Bergadà
durant l'entrevista que van efectuar a les àvies

10

CRONOLOGIA

2017

Treballar la història personal representa posar-se, cadascú, en el centre de la recerca. Prendre consciència d'un mateix, però, també, ser conscients que no existim sols, sinó que som fruit d'un procés, que ve de lluny.

Aquest procés és diferent per cadascú i, a la vegada, compartim espais i esdeveniments viscuts de maneres diverses.

Mural realitzat pels alumnes de l'Escola Centcelles.

Com ho hem fet?

La història personal l'hem treballat des de dos centres. Un d'Educació Primària –l'Escola Centcelles– i un d'Educació Secundària –l'Institut de Constantí.

La finalitat era la mateixa, conèixer la nostra pròpia història i la dels nostres avantpassats, utilitzant diferents fonts per arribar a aquest coneixement.

Des de l'**Escola Centcelles** vam concretar el projecte en l'elaboració d'un logotip, la formalització d'una carpeta personal –que havia de recollir tota la documentació que anàvem generant–, la creació del nostre perfil i del nostre autoretrat; la redacció de la nostra biografia, la nostra línia de vida o el nostre arbre genealògic i el recull dels nostres objectes “patrimonials”, aquells que per nosaltres eren significatius i ens representaven.

Tot ho vam treballar des de diferents disciplines, utilitzant fonts diverses i generant materials i documents en diferents suports. Aquests que podeu veure exposats són alguns d'ells.

Des de l'**Institut de Constantí** vam partir d'un apropament a les diferents fonts que podem utilitzar per reconstruir la pròpia història (documentals, orals, gràfiques...).

Els tallers realitzats a Centcelles, les visites i activitats desenvolupades al MNAT –a l'exposició «Re-descobrint Centcelles»– i a l'Arxiu Municipal de Constantí, ens van proporcionar la informació sobre les diferents fonts històriques i, també, sobre el coneixement de l'evolució històrica.

Vam decidir fer un eix cronològic utilitzant les noves tecnologies –Timeline–, així com un recull de la història personal –en àudio i vídeo–, la redacció de l'autobiografia i de les històries familiars, així com el recull gràfic i la creació d'un arbre genealògic.

La realitat va ser que des de cada centre es va fer aquesta aproximació d'una manera diferent, utilitzant diferents recursos, que va acabar, però, confluint en una sessió conjunta, en la qual vam poder compartir i transferir-nos els coneixements adquirits.

Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centcelles curs 2016-2017

ESCOLA CENTCELLES

- KEVIN ARBONÉS
- ABRAHAM CORTÉS
- NOELIA CORTÉS
- TATIANA CORTÉS
- MOHAMED EZZAIM
- JONATHAN FERNÁNDEZ

- SIOMARA GÓMEZ
- KIARA GÓMEZ
- JUAN JIMÉNEZ
- MOHAMMED LAMOUASSAT
- DAIRA MUSET
- ABDELJALIL OUHEMMI

- DESIRÉ PASTOR
- JAVIER PASTOR
- ANDREA PLANA
- CRISTIAN ROMERO
- RAFAEL ROSTAS
- ÁTIKA SARROUDI

- LUCÍA SEDEÑO
- HELENA SERVENT
- EDUARD STOICA
- PAULA VILLAVERDE

Procés de treball dels alumnes de l'Escola Centcelles.

“La Història és mestra de la vida”
(Ciceró)

14

Carpets confeccionades pels alumnes de 5è d'Educació Primària de l'Escola Centcelles, per tal de contenir tots els documents treballats sobre la seva història.

Autobiografies. El treball sobre la biografia i l'autobiografia, com a tipologia textual, es va traduir en la confecció de les pròpies històries personals dels alumnes de 5è d'Educació Primària de l'Escola Centcelles.

15

Arbres genealògics elaborats
pels alumnes de 5è d'Educació
Primària de l'Escola Centcelles.

Línies de vida elaborades
pels alumnes de 5è d'Educació
Primària de l'Escola Centcelles.

Capses patrimonials creades pels
alumnes de 5è d'Educació Primària
de l'Escola Centcelles, a partir de
treballar les diferents fonts històriques
i fer recerca sobre aquells objectes
que podien tenir un valor "patrimonial",
per cadascun d'ells.

Logotips del projecte elaborats pels alumnes de 5è d'Educació Primària de l'Escola Centcelles

Treballar sobre la Història, en general, la seva importància i els conceptes clau va ser el punt de partida per l'elaboració del logotip del projecte. Cada alumne va realitzar el seu i en va fer una presentació, sent escollits, entre tots els presentats, tres com a més acceptats, pel seu disseny i concepte.

“La Història fa als homes savis...” (Francis Bacon)

Autoretrats dels alumnes de 5è d'Educació Primària de l'Escola Centcelles

Un dels treballs realitzats va ser iniciar-nos en la tècnica de l'autoretrat. Vam començar fent-los amb llapis i colors de fusta, per acabar amb aquests que podeu veure exposats, realitzats amb aquarel·la. Per poder fer-los, ens vam situar davant d'un mirall.

18

Procés de treball per la realització dels autoretrats

“Cada persona és una humanitat, una Història universal”

(Jules Michelet)

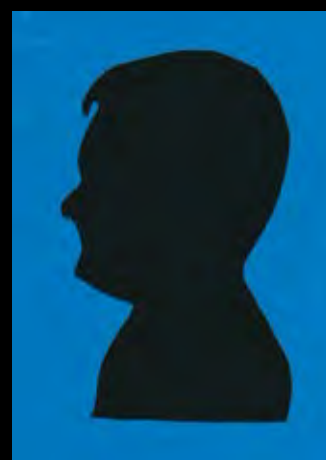
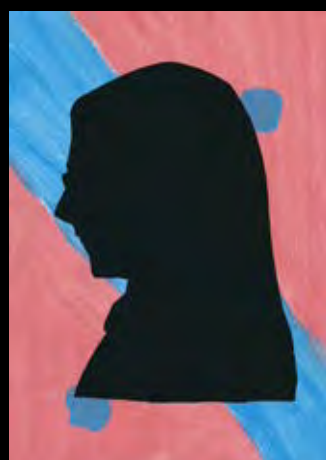
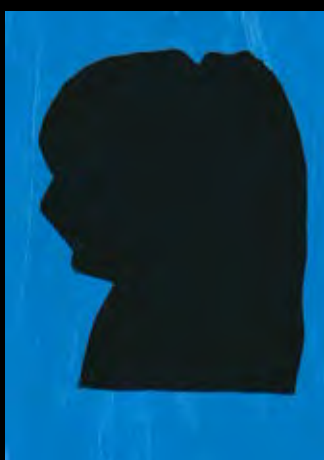
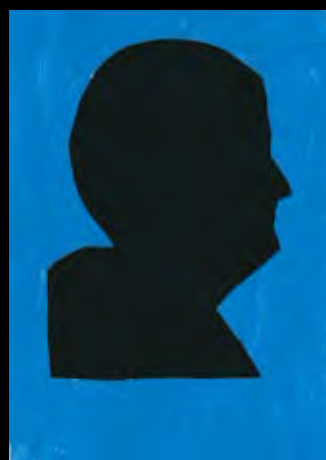
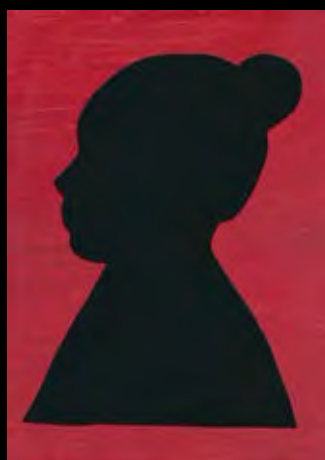
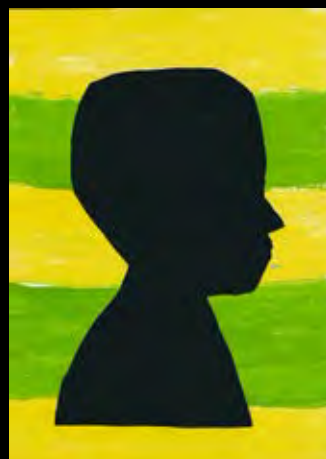

Imatges de la sessió, realitzada a l'aula amb les famílies, per recollir i compartir informació sobre les històries personals

Perfils dels alumnes de 5è d'Educació Primària de l'Escola Centcelles

Per tenir una altra imatge de cadascú i aconseguir una visió diferent, ens vam fer fotografies de perfil, que una vegada impreses vam calcar i passar damunt de vinils de colors vius, creant imatges realment interessants.

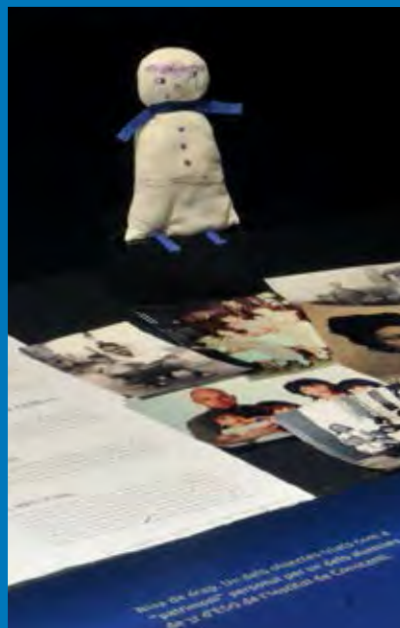

Alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí curs 2016-2017

INSTITUT DE CONSTANTÍ

● ALEXIS ABAD	● CHRISTIAN HERRERA	● MARIO QUESADA	● ORIOL SOLÉ
● ARNAU BEAS	● RUBÉN LÓPEZ	● GINÉS QUESADA	● JOSÉ ANTONIO ASÉNSIO
● LUCIA DEL PRADO	● DANIEL LÓPEZ	● LUANA TORRES	● ALEJANDRO FERNÁNDEZ
● IKER DOMÍNGUEZ	● IAN MARTÍN	● IVÁN GONZÁLEZ	● ANDREA LLAMUSÍ
● MANUEL FERNÁNDEZ	● MANEL MEDINA	● JOAN MARTÍN	● ABDELLAH OUHEMMI
● CRISTINA GARCÍA	● SAMARA PASTOR	● CRISTINA PAZ	● MÓNICA PEDRA
● AIDA GARCÍA	● ANDREA PEDRA	● ALBA QUESADA	
● LLUÍS GÓMEZ	● IZAN PÉREZ	● HASNA SAROUD	

Eix cronològic sobre Centelles, elaborat pels alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí, a partir de les activitats realitzades al propi monument i a l'exposició "Re-descobrint Centelles", amb el format digital Timeline.

Algunes de les històries personals redactades pels alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí, a partir de la recerca de dades familiars.

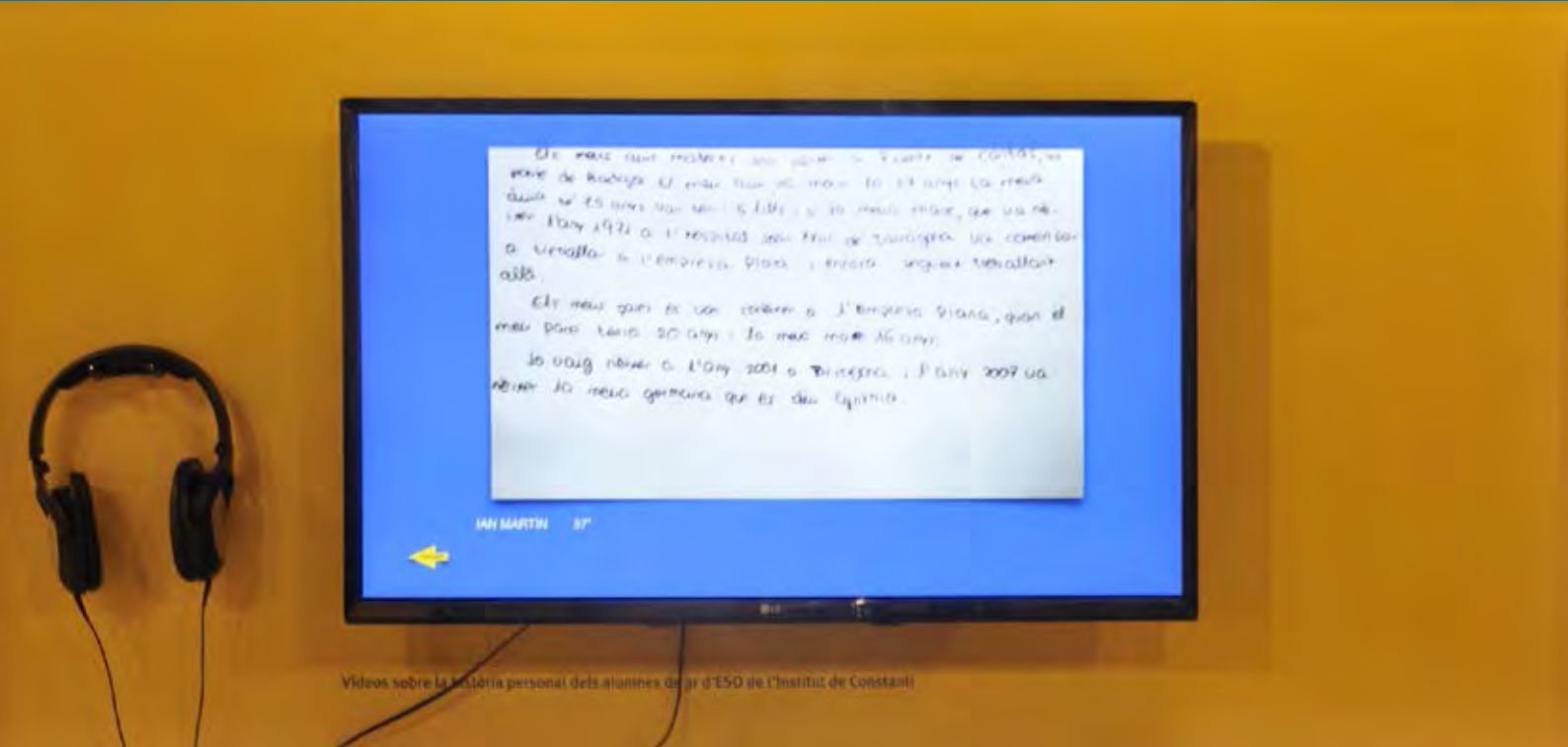

Arbre genealògic d'una de les alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí.

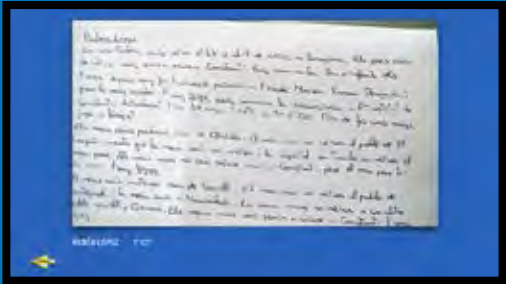
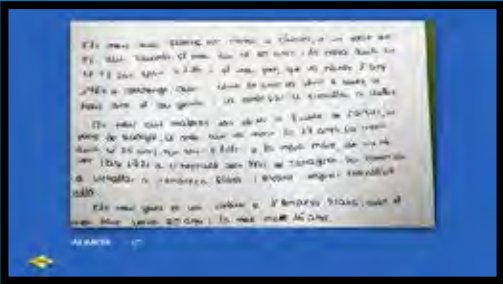
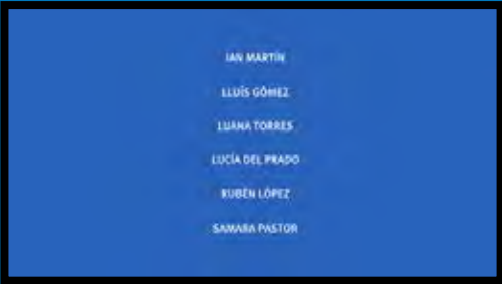

Nina de drap. Un dels objectes triats com a "patrimoni" personal per un dels alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí.

Fotografies personals i familiars, obtingudes en la recerca sobre la història personal i familiar d'alguns dels alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí

26

Vídeos sobre la història personal dels alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí

[...] Jo vaig néixer al Marroc, en un poblet que es diu Alnif. Quan jo tenia 6 mesos ens vam traslladar a un poble que es diu Calaf, a l'Anoia. A Calaf hi viuen tots els meus tiets i tietes. Un dels germans del meu pare es va mudar a França per motius econòmics. Al cap de 5 anys va néixer el primer germà després d'un any ens vam traslladar a Constantí perquè el meu pare va trobar una feina millor [...]

27

Gravacions sobre la història personal dels alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí

**“Els pobles que obliden la seva història
estan condemnats a repetir-la”**

(Ciceró)

Història de les escoles

28

Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà, curs 2016-2017

ESCOLA MOSSÈN RAMON BERGADÀ

● JAVIER AMAYA	● NICOLÁS MERA	● RAÚL ASENSIO	● MIREIA LOZADA
● FATIMA EL YOUSOUFI	● MARIA MOUMOUH	● NIEVES BAUTISTA	● ANTHONY MAGÁN
● RAMÓN GABARRI	● BIANCA PASCARIU	● KARIMA BEN BAHA	● EYEN MARTÍNEZ
● SARA GAYA	● ELISABETH PASTOR	● ROQUE BLASCO	● FRANCISCO MOLINA
● ANTONIO GIMÉNEZ	● ALEJANDRO PIZARRO	● POL DÍAZ	● NAZARET MORENO
● KHALID IALLACHEN	● ÁLVARO QUESADA	● ÁFRICA FRADE	● LAIA POYATOS
● WALID KHOUYAQUI	● VANORA SÁNCHEZ	● AGUSTÍ GAYA	● JAVIER QUESADA
● LYDIA LÓPEZ	● RAÚL SUÁREZ	● NAIARA GÓMEZ	● JUAN MANUEL RODRÍGUEZ
● NATALIA LUNA	● MOHAMED UACHARAF	● LUÍS E HERRERA	● OLIVER SÁNCHEZ
● SELENE MAJÉN	● ANABEL YUSTE	● WALID KHAYANI	● IZAN SÁNCHEZ
● JÚLIA MARTÍN	● JÚLIA ANGUITA	● LAURA LEÁNDREZ	● ÀLEX YEPES

Fer una mirada al nostre context més proper, aquell en el qual passem molt del nostre temps, convivint amb els companys i companyes i que forma part del nostre desenvolupament personal, va ser l'altre focus d'atenció del projecte.

**Com era la nostra escola?
Com havia arribat fins aquí?
Des de quan podíem parlar d'escoles a Constantí?
Havia canviat molt l'educació i l'ambient a les aules?**

Com ho hem fet?

L'**Escola Mossèn Ramon Bergadà** –la més antiga de les escoles actuals de Constantí– ha estat l'encarregada de respondre a totes aquestes qüestions.

Van treballar des de diferents àrees: Català, Castellà i Medi. Com tots els participants en el projecte, van partir del coneixement de Centcelles i del seu significat en l'evolució històrica.

Per apropar-se a aquesta evolució van treballar la línia del temps i les èpoques de la Història. Van conèixer les diferents fonts històriques i van començar a endinsar-se en la història de l'escola.

Van realitzar la pròpia línia del temps, concretada en un dia qualsevol, utilitzant el programa Timeline i van enregistrar diferents entrevistes amb membres de les seves famílies, per recollir les seves experiències escolars.

Van tenir dues grans fonts orals: un exdirector i un exsecretari de l'escola –Rodrigo i Jesús– i dues àvies de Constantí –Obdúlia i Sofia–, que es van sotmetre, tots ells, a les preguntes elaborades entre tots els alumnes, després de concretar quins eren els temes d'interès pel treball.

A partir d'aquestes experiències i coneixences vam recollir material escolar de diferents èpoques, amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal de Constantí i de particulars.

Podeu veure aquí una part d'aquest treball.

**“Ensenyar no és omplir un buit,
sinó tractar d'encendre un foc”**

(Michel de Montaigne)

Les noves escoles de Constantí, inaugurades el 20 de gener de 1920.
Fotografia: Constantí. Testimoni d'un temps (1898-1975)

Anunci de la Solemne benedició de les noves escoles al Full Parroquial. 20 de gener de 1920
(Fotografia: Escola Mossèn Ramon Bergadà)

“Ningú educa ningú. Els homes s’eduquen junts a través del món”
(Paulo Freire)

Grups escolars de nenes
(Fotografies cedides per Obdúlia Bofarull)

Explorant en uns records ben vius

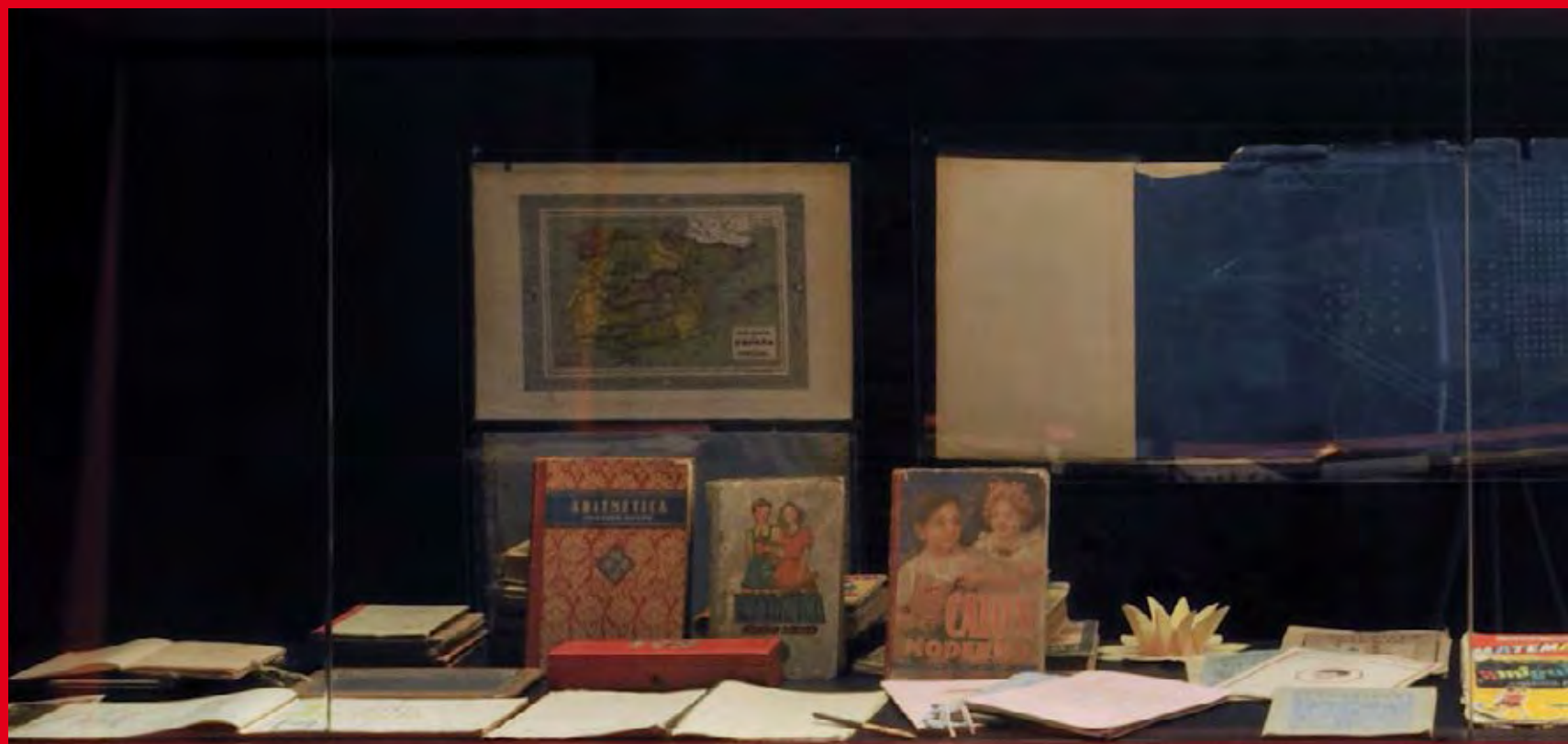
La conversa dels alumnes de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà amb Obdúlia i Sofia per conèixer les seves experiències escolars i poder-les comparar amb les actuals va ser molt enriquidora.

Plantejar quines eren les qüestions sobre les que volíem obtenir informació, realitzar el qüestionari i preparar la gravació va ser una feina compartida, en la qual vam tenir, també, la col·laboració de Constantí Ràdio, que ens van facilitar la gravació.

Podeu veure aquí un resum d'una llarga estona de fets i records compartits.

L'experiència va continuar amb la possibilitat de conèixer els quaderns de treballs escolars d'Obdúlia i alguns dels llibres que utilitzava. Alguns d'ells els teniu exposats.

Mapa general d'Espanya i Portugal

1920-1929

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Ajuntament de Constantí, sig. 1634

Targeta postal autògrafa de Mn. Ramon Bergadà

1920

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Dr. Aleu, sig. 178

Llibres escolars

1854 a 1906

Credits per M. Trinitat Bofarull,
Constantí

Llibreta d'apunts d'història natural del batxillerat

Miquel Aleu

1925 aprox.

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Dr. Aleu, sig. 172

Llibres escolars

1933 a 1948

Credits per M. Trinitat Bofarull,
Constantí

Pissarreta

Cedida per M. Trinitat Bofarull,
Constantí

Quaderns de treball

1952, 1955, 1956 i 1957

Credits per Obdúlia Bofarull, Constantí

Llibres escolars

1925 a 1954

Credits per Obdúlia Bofarull, Constantí

Plumier

Credit per Obdúlia Bofarull, Constantí

Plànol de la reforma de les Escoles Velles per augmentar un grau en cada secció

Pere Caselles, arquitecte

1927
Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Ajuntament, 1/oc/1927

Manualitat. Flor amb imatge religiosa

Cedida per Obdúlia Bofarull, Constantí

Carpeta arxivadora de quatre anelles

Anys 70

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Verdad y vida.

La moral Católica

Juan Marqués Suriñach

Libro de consulta curso 8º.

Sexta edición

1974

Escola Mossèn Ramon Bergadà

***Boletín de calificaciones
de M^a del Mar Pato Martín***
Nivel: 6^a B
1980-1981

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Libro de escolaridad.
Educación General Básica
de M^a del Mar Pato Martín
Ministerio de Educación
y Ciencia
6 desembre 1973

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Libre d'escolaritat d'Isaac
Poyatos Molina
31 gener 1985

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Libre d'escolaritat
de Francisco Javier
Poyatos Molina
17 març 1987

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Libre d'escolaritat de
l'Ensenyament Bàsic.
Generalitat de Catalunya.
Educació Primària i Educació
Secundària Obligatòria, de
María José Sánchez Pastor
1 de febrer de 2006

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Diploma concedido a
D. José Franqués Molné
Constantí, 18 de juliol
de 1902

Arxiu Municipal de Constantí

Títol de graduat escolar
d'Isaac Poyatos Molina
20 de maig de 1994

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Títol de graduat escolar
de Francisco Javier Poyatos
Molina
9 de març de 1995

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Inventari d'objectes
de les Escoles Públiques
Junta Local de Primera
Ensenyança

Nenes, 1885. Nens, 1884

Arxiu Municipal de Constantí,

Fons Ajuntament de Constantí, 1/0/1883

Llistat d'entrega de material
al centre Mossèn Ramon
Bergadà
Ministerio de Educación y
Ciencia. Delegación Provincial
de Tarragona
1979

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Una mica d'informació sobre l'ensenyament a Constantí

A finals del segle XIX i inicis del segle XX l'ensenyament anava a càrrec del municipi.

Els escolars ocupaven aules, que es llogaven en edificis que no estaven pensats per escola, dues aules per les nenes, dues aules pels nens.

Les germanes Carmelites, que s'encarregaven de l'Hospital, es van dedicar, també, a l'ensenyament fins als anys 60 del segle passat.

El gener de 1920 es va inaugurar el nou edifici de les escoles (l'actual edifici de les Escoles Velles) amb aules separades per nens i per nenes. Un edifici que es va haver de reformar per acollir els molts nens i nenes de la immigració.

A finals dels 60 es va construir el nou edifici de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà, iniciant-se en el vell edifici, l'embrió del que acabaria sent l'Escola Centcelles, nom aprovat el juliol de 1982.

L'Institut d'Ensenyament Secundari de Constantí va començar la seva tasca durant el curs 1996-1997 en unes aules prefabricades. L'actual edifici es va inaugurar el curs 2000-2001.

Al municipi es troba, també, el col·legi concertat de titularitat privada, Turó, l'Escola de Capacitació Agrària Mas Bové i els terrenys per a conreus de la Facultat d'Enologia de la URV "Mas dels Frares", així com l'Escola d'adults.

“L'aire de l'escola depèn en gran part dels vents que corren a la societat”

(Ortega y Gasset)

PROVINCIA DE TARRAGONA

Matrícula de l'any 1883

Edat	Sexe	Nom i Cognoms	Padre	Mare	Professors	Observacions
1	M	Juan María Soler	Juan Soler	María Soler	...	...
2	M	...	...	...	...	...
3	M	...	...	...	...	...
4	M	...	...	...	...	...
5	M	...	...	...	...	...
6	M	...	...	...	...	...
7	M	...	...	...	...	...
8	M	...	...	...	...	...
9	M	...	...	...	...	...
10	M	...	...	...	...	...
11	M	...	...	...	...	...
12	M	...	...	...	...	...
13	M	...	...	...	...	...
14	M	...	...	...	...	...
15	M	...	...	...	...	...
16	M	...	...	...	...	...
17	M	...	...	...	...	...
18	M	...	...	...	...	...
19	M	...	...	...	...	...
20	M	...	...	...	...	...
21	M	...	...	...	...	...
22	M	...	...	...	...	...
23	M	...	...	...	...	...
24	M	...	...	...	...	...
25	M	...	...	...	...	...
26	M	...	...	...	...	...
27	M	...	...	...	...	...
28	M	...	...	...	...	...
29	M	...	...	...	...	...
30	M	...	...	...	...	...
31	M	...	...	...	...	...
32	M	...	...	...	...	...
33	M	...	...	...	...	...
34	M	...	...	...	...	...
35	M	...	...	...	...	...
36	M	...	...	...	...	...
37	M	...	...	...	...	...
38	M	...	...	...	...	...
39	M	...	...	...	...	...
40	M	...	...	...	...	...
41	M	...	...	...	...	...
42	M	...	...	...	...	...
43	M	...	...	...	...	...
44	M	...	...	...	...	...
45	M	...	...	...	...	...
46	M	...	...	...	...	...
47	M	...	...	...	...	...
48	M	...	...	...	...	...
49	M	...	...	...	...	...
50	M	...	...	...	...	...
51	M	...	...	...	...	...
52	M	...	...	...	...	...
53	M	...	...	...	...	...
54	M	...	...	...	...	...
55	M	...	...	...	...	...
56	M	...	...	...	...	...
57	M	...	...	...	...	...
58	M	...	...	...	...	...
59	M	...	...	...	...	...
60	M	...	...	...	...	...
61	M	...	...	...	...	...
62	M	...	...	...	...	...
63	M	...	...	...	...	...
64	M	...	...	...	...	...
65	M	...	...	...	...	...
66	M	...	...	...	...	...
67	M	...	...	...	...	...
68	M	...	...	...	...	...
69	M	...	...	...	...	...
70	M	...	...	...	...	...
71	M	...	...	...	...	...
72	M	...	...	...	...	...
73	M	...	...	...	...	...
74	M	...	...	...	...	...
75	M	...	...	...	...	...
76	M	...	...	...	...	...
77	M	...	...	...	...	...
78	M	...	...	...	...	...
79	M	...	...	...	...	...
80	M	...	...	...	...	...
81	M	...	...	...	...	...
82	M	...	...	...	...	...
83	M	...	...	...	...	...
84	M	...	...	...	...	...
85	M	...	...	...	...	...
86	M	...	...	...	...	...
87	M	...	...	...	...	...
88	M	...	...	...	...	...
89	M	...	...	...	...	...
90	M	...	...	...	...	...
91	M	...	...	...	...	...
92	M	...	...	...	...	...
93	M	...	...	...	...	...
94	M	...	...	...	...	...
95	M	...	...	...	...	...
96	M	...	...	...	...	...
97	M	...	...	...	...	...
98	M	...	...	...	...	...
99	M	...	...	...	...	...
100	M	...	...	...	...	...

Escola pública de nenes de Constantí

Relación de las alumnas matriculadas que han asistido a la Escuela de nenas durante el presente mes de Enero, en cumplimiento de lo dispuesto en el R. D. de 24 de Enero de 1883, y según las actas del ayuntamiento de 24 de Enero de 1883.

Número	Nombre y apellidos	Edad	Profesora
1	...	...	...
2	...	...	...
3	...	...	...
4	...	...	...
5	...	...	...
6	...	...	...
7	...	...	...
8	...	...	...
9	...	...	...
10	...	...	...
11	...	...	...
12	...	...	...
13	...	...	...
14	...	...	...
15	...	...	...
16	...	...	...
17	...	...	...
18	...	...	...
19	...	...	...
20	...	...	...
21	...	...	...
22	...	...	...
23	...	...	...
24	...	...	...
25	...	...	...
26	...	...	...
27	...	...	...
28	...	...	...
29	...	...	...
30	...	...	...
31	...	...	...
32	...	...	...
33	...	...	...
34	...	...	...
35	...	...	...
36	...	...	...
37	...	...	...
38	...	...	...
39	...	...	...
40	...	...	...
41	...	...	...
42	...	...	...
43	...	...	...
44	...	...	...
45	...	...	...
46	...	...	...
47	...	...	...
48	...	...	...
49	...	...	...
50	...	...	...
51	...	...	...
52	...	...	...
53	...	...	...
54	...	...	...
55	...	...	...
56	...	...	...
57	...	...	...
58	...	...	...
59	...	...	...
60	...	...	...
61	...	...	...
62	...	...	...
63	...	...	...
64	...	...	...
65	...	...	...
66	...	...	...
67	...	...	...
68	...	...	...
69	...	...	...
70	...	...	...
71	...	...	...
72	...	...	...
73	...	...	...
74	...	...	...
75	...	...	...
76	...	...	...
77	...	...	...
78	...	...	...
79	...	...	...
80	...	...	...
81	...	...	...
82	...	...	...
83	...	...	...
84	...	...	...
85	...	...	...
86	...	...	...
87	...	...	...
88	...	...	...
89	...	...	...
90	...	...	...
91	...	...	...
92	...	...	...
93	...	...	...
94	...	...	...
95	...	...	...
96	...	...	...
97	...	...	...
98	...	...	...
99	...	...	...
100	...	...	...

Llistat de les alumnes assistents a l'Escola Pública de Constantí de l'any 1883 i llistat dels alumnes de l'Escola Pública de nens de Constantí de l'any 1887. Documents originals a l'Arxiu Municipal de Constantí

Fotografia més antiga d'un grup escolar de Constantí. Any 1904.

Grup escolar de les Germanes Carmelites.

Grup escolar del col·legi de les monges.

Curs de noies de les escoles estatals.

Grup escolar de nens de l'any 1915.

Grup del curs 1928-29 en les Escoles Noves.

Grup escolar de noies cap a 1935.

Grups escolar de noies cap a 1941.

Fotografies: Constantí. Testimoni d'un temps (1898-1975)

Testimonis vius de la història de la nostra escola. Vam tenir, també, l'oportunitat de comptar amb la visita a l'aula de dos persones molt importants per la història de la nostra escola, un exdirector –Rodrigo– i un exsecretari –Jesús–, que ens van donar tot tipus d'explicacions a les nostres preguntes, un qüestionari que, també vam preparar entre tots.

37

Com va ser l'etapa escolar dels nostres familiars? Ha canviat tant l'ambient de l'escola, el que fem, com ho fem? La relació entre els companys? Els jocs? Aquestes van ser algunes de les preguntes a les quals van haver de respondre membres de les nostres famílies, que vam enregistrar en vídeo i àudio.

Constantí, l'espai viscut

Alumnes de 1er d'ESO del Col·legi Turó, curs 2016-2017

COL·LEGI TURÓ

38

● RAÚL ALARCÓN	● ALEJANDRO DOMÍNGUEZ	● LUCAS JIMÉNEZ	● JUAN MANUEL MORALES
● PABLO ARDÈVOL	● JAUME FERRER	● MARTIN LUMPICKAS	● POL PANISELLO
● MÀXIM BAIGES	● IGNASI FOLCH	● ÀNGEL MARTÍ	● DUSAN PEROVIC
● ANTONI BORRELL	● CARLOS FONTANA	● JOAN LLAURADÓ	● ROGER PIÑOL
● GERARD COLÓN	● MARC GAVALDÀ	● JOAN RAMON MASDEU	● JOAN ROVIRA
● RICARD CORBELLA	● DIEGO GIL	● VÍCTOR MAYOR	● JOAN SALVADÓ
● RAFAEL DE LA CRUZ	● FEDERICO HOLGADO	● ÁLVARO (M) MON	● DAVID ANDREY VARGAS
● JOAN (M) DOMINGO	● CARLES IDAÑEZ	● JOAN MORA	
● GERMÁN (M) ARANDA	● XAVIER FIGUEROLA	● IZAN MORALES	● ALEIX SUBIRATS
● GEORGE BALTEANU	● IZAN GARCÍA	● JOSEP EDUARD PALAZÓN	● POL TARRAGÓ
● JOAN BARRAT	● ESTEBAN GENOVÉS	● JOAN PIERA	● SERGI VALLESPÍ
● JOAN BORRÀS	● ÁLEX GÓMEZ	● ANDREU PINTALUBA	● ÁLVARO (M) VIZCAINO
● MARC CALDERÓN	● JAVIER IDOATE	● ALEJANDRO PURCALLA	● MUJUN WANG
● MANSUET CARCELERO	● QUIQUE INSAUSTI	● JOAN RAMON ROVIRA	● YERAY ZARZA
● GERARD CLARIANA	● OSCAR LEFLER	● DANIEL SÁNCHEZ	
● DANIEL EULER	● MOISÉS JESÚS MARTOS	● POL SAURA	

**La ciutat, el poble,
és l'espai en el qual
realitzem les nostres
activitats quotidianes.**

**Conèixer aquest espai
—el seu ús, la seva
evolució, la seva realitat—
és un element, també,
educador.**

Com ho hem fet?

L'evolució històrica de Constantí la van treballar els alumnes del Col·legi Turó, centre en el qual, la majoria dels seus alumnes no són, ni viuen a Constantí. Semblava important que poguessin fer un apropament a aquest entorn, en la major part de casos desconegut.

Partint del coneixement de Centcelles —d'on van fer una maqueta de l'estat actual de la sala central de la cúpula—, el treball es va centrar en la realització d'una línia cronològica per la qual es van triar els moments més rellevants de la història de Constantí, des del punt de vista històric, social i econòmic, a partir de la recerca bibliogràfica i documental, que es va plasmar en una línia del temps, que recollia textos i imatges.

Ortofotomapa actual
de Constantí.
Institut Cartogràfic i Geològic
de Catalunya

40 “Quan per damunt de tot, el que vull és ser contemporani, el Passat no deixa de barrejar-se, i quan més desitjo el Passat amb totes les meves forces, no hi ha qui tregui del mig el Present”

(Robertson Davies, *The Rebel Angels*)

Algunes fotografies de Constantí d'inicis del segle XX.

(Josep Boixadera i Hermenegild Vallvé)

**Projecte de construcció
d'unes Escoles Públiques**
Francisco Barba, arq.
1881

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Ajuntament, 1/OC/1881

**Programa de la festa Major
de Constantí**
1929

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Ajuntament de Constantí, sig. 3348

**Carta de milicians
de Constantí de la Columna**
Joaquín Maurín
1936

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Ajuntament, sig. 3244

**Targeta de racionament
familiar, a nom d'Esteve**
Rovira Llauredó
1937-1938

Arxiu Municipal de Constantí,
Fons Ajuntament, sig. 1410

Dos dels quaderns de
Miquel Aleu, metge nascut
a Constantí, gran aficionat
a la història i a l'arqueologia,
que deixà nombrosos
estudis, també, sobre
Constantí. Aquests estan
dedicats al Castell de
Constantí i a Cal Llorigó

Arxiu Municipal de Constantí,
Ajuntament de Constantí, Fons Dr. Aleu

Constantí: una mica d'Història

Amb precedents d'ocupació des de la prehistòria, l'element més significatiu dels antecedents històrics de Constantí és el conjunt monumental de Centcelles, que es troba en el seu terme municipal –Patrimoni Mundial– i un dels exemples més importants de la tardoromanitat de la Península Ibèrica.

1118: Ramon Berenguer III dóna la ciutat de Tarragona i la seva comarca al bisbe Oleguer de Barcelona per a la seva repoblació.

1150: Delimitació del terme de Constantí.

1177: L'arquebisbe Berenguer de Vilademuls trasllada la vila del Constantí vell al nou emplaçament de Llentisclell.

1218-1220: Comença la construcció del castell de Constantí, de la primera església del Constantí nou i es construeixen les muralles de la vila.

1300 – 1320: Primeres edificacions particulars a la vila de Dalt.

1321: Solemne festa del trasllat de la relíquia de Santa Tecla des de Constantí a Tarragona.

1363: Gran fortificació de les muralles de Constantí.

1385: Les tropes de Pere el Cerimoniós dirigides per Bernat de Vilamany entren a Constantí i enderroquen les seves muralles.

1621: Ampliació de la primera església amb la construcció d'una nova façana i d'un nou campanar.

1640: Constantí cau a mans de les tropes de Felip IV.

1641: La Mothe, general francès, guanya la vila de Constantí, la qual era sota el poder de les tropes castellanques.

1649: D'una manera definitiva Constantí resta sota el poder de les tropes castellanques, dirigides ara per Juan de Garay.

1650: Enderrocament del castell i incendi de l'església per part de les tropes de Juan de Garay.

1668: Inauguració de la segona església.

1744: Finalitzen les obres de la tercera església.

1811: El general francès Suchet ocupa Constantí i hi instal·la la seva residència.

1868-1869: Creació de la Junta Local Revolucionària. L'Ajuntament democràtic jura la nova Constitució espanyola.

1888: Un dels anys de màxima collita vinícola. Finals segle XIX: invasió de la fil·loxera i destrucció de moltes vinyes que suposarà la davallada de la producció del vi.

1880-1930: Gran desenvolupament del conreu de l'avellaner que es convertirà en la principal font d'ingressos de la vila.

Dades extretes, fonamentalment, d'*Història de Constantí*, Francesc Cortiella, Tarragona, 1981 i de *Constantí*, Montserrat Duch i Anna M. Giné. Valls, 2001

1931-1939: Amb la proclamació de la República, Constantí es manifestà, clarament a favor de l'Estatut que reconeixia la personalitat política de Catalunya. La Guerra Civil provocà moltes pèrdues econòmiques i del patrimoni artístic, així com humanes, amb les persones que trobaren la mort a causa de la guerra.

1940-1950: Després de la Guerra Civil es produeix una gran davallada demogràfica.

1960: S'inicia una gran explosió demogràfica motivada per la creixent industrialització de la comarca.

1976: S'inicia la transició de la dictadura a la democràcia a través de diferents consultes i referèndums, fins arribar a les primeres eleccions democràtiques al juny de 1977. S'obre una nova etapa en la història de Constantí.

Evolució històrica de Constantí

Dibuixos reconstructius realitzats per J. A. Remolà i Toni Romero (CODEX)

Restitució hipotètica del lloc on s'establirà Constantí. Any 1000

Restitució hipotètica i aproximativa de Constantí. Any 1250

Restitució hipotètica i aproximativa de Constantí. Any 1450

Restitució hipotètica i aproximativa de Constantí. Any 1648

Restitució hipotètica i aproximativa de Constantí vers 1660

Restitució hipotètica i aproximativa de Constantí vers 1730

Vista de Constantí al segle XVII, segons un gravat de Sébastien de Pontault, Senyor de Beaulieu. Original a l'Institut Cartogràfic de Catalunya

Maqueta de Centcelles

Els alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó dins del seu projecte i en el procés de treball i de coneixement de Centcelles, van construir una maqueta de l'estat actual de la sala central del conjunt monumental, coberta amb la cúpula decorada amb mosaics.

Algunes imatges del procés de treball, en el qual van participar tots els alumnes

Línia cronològica realitzada pels alumnes del Col·legi Turó

Centcelles, el nostre catalitzador històric!

El patrimoni és la part visible de la Història. És una eina que ens permet conèixer els antecedents del nostre present i reflexionar sobre el passat i sobre el futur. Permet arrelar-nos i, a la vegada, tenir una visió global de les moltes cultures que s'han anat succeint i que conviuen en aquests moments, mostrant la diversitat del conjunt de la societat.

46

Esdevé, doncs, o pot esdevenir, una eina fonamental pel desenvolupament del coneixement històric, però, també, per la formació general de les persones en tots els seus aspectes.

**“Educar a partir del Patrimoni és educar, també,
en la diversitat cultural”**

(L. Coma / J. Santacana)

Per què hem treballat a Centcelles?

El nostre projecte ha partit d'un element patrimonial fonamental per Constantí, Centcelles.

Un exemple de la tardoantiguitat d'Hispania, el monument conservat més antic de la localitat i, a més, Patrimoni Mundial. Un exemple clar de la funció que el patrimoni pot tenir en aquests moments i del seu paper com a generador de coneixement, de formació i d'implicació en el desenvolupament territorial i social proper.

“Qui perd els orígens perd identitat”

(Raimon)

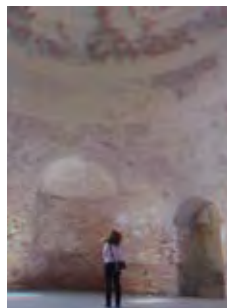

Què hem fet i com?

Conèixer Centcelles ens ha permès apropar-nos a l'època romana, a la seva arquitectura, a l'evolució social, política i ideològica de l'Imperi romà, al seu art...

Ens ha proporcionat, també, un coneixement de l'evolució històrica del territori més proper i a la vegada ens ha obert a l'interès per altres patrimonis en diferents formats i en diferents llocs.

Per apropar-nos al seu coneixement i per introduir-nos en la construcció del coneixement històric hem utilitzat diferents eines i hem treballat des de diferents propostes.

Us convidem a mirar Centcelles amb uns altres ulls!

Fa uns anys l'Ajuntament de Constantí va posar en marxa la Tardor Fotogràfica. Al 2009 i 2010 es va exposar la col·lecció del fotògraf Hug Teixidó, especialista en la tècnica de les tres dimensions (3D), una descoberta de la fotografia decimonònica, de total actualitat. Hug Teixidó –que ha centrat el seu treball, principalment, en la fotografia científica– va realitzar diferents vistes de Centcelles, utilitzant la tècnica de l'anàglif, patentada per Louis Ducos du Hauron el 1891. Aquestes imatges, de dues dimensions, tenen la propietat de provocar un efecte tridimensional, quan es veuen amb lents de color diferent per a cada ull. Més informació a: <http://www.arxiudeconstanti.cat/activitats/fotos/constanti-en-3-d-fotos-dhug-texido>

Hem treballat a Centcelles

Per conèixer la seva realitat hem realitzat diferents activitats, que ens han permès apropar-nos al coneixement de Centcelles d'una manera activa i participativa. A través de tallers i activitats realitzades al propi monument.

48

Terenci Cànidid, l'hipotètic arquitecte de Centcelles, es converteix en el fil conductor per conèixer Centcelles. El seu taller ens ha permès apropar-nos a l'època romana i a una activitat fonamental d'aquest moment, com és l'arquitectura, d'una manera participativa i activa. |

Ens hem posat **Mans a l'obra!** Les activitats de reconstrucció històrica amb els *lapidarius*, *musivarius* i *pictores*, ens han permès experimentar, de primera mà, les tècniques constructives i decoratives d'època romana. | Hem dibuixat i documentat gràficament Centcelles. |

Hem conegut l'arqueologia. |

Hem utilitzat l'exposició “Re-descobrint Centcelles”

Hem aprofitat, també, la possibilitat de treballar a partir de l'exposició “Re-descobrint Centcelles”, presentada al MNAT des de l'abril del 2016 a l'abril del 2017, tant pel contingut de l'exposició –que ens va permetre investigar i descobrir aspectes fonamentals sobre Centcelles–, com per l'apropament als llenguatges expositius, que volíem aplicar al projecte d'enguany.

Els alumnes visitant i treballant a l'exposició |

El grup de treball del projecte a l'exposició, preparant les activitats per als alumnes. I

Quadern de treball per als alumnes. I

Els alumnes visitant i treballant a l'exposició I

Hem après com es fa una exposició

El fet d'escollir com a proposta de treball pel curs 2016-2017 el format d'una exposició, va fer que haguéssim d'entrar en el coneixement dels llenguatges expositius –una de les formalitzacions més definitòries dels museus– i de tots els mecanismes per a la seva organització, amb sessions de treball realitzades amb tots els grups participants.

52

Sessions de treball a l'aula per introduir en el fet expositiu. I

PROJECTE "CENTCELLES, EL NOSTRE OBJECTIU". Curs 2016-2017 Exposició: "EL FIL DE LA HISTÒRIA"	
NÚMERO:	IC-01
NOM DE L'OBJECTE:	Nina de llet
AUTOR:	Antònia Sureda i Arce (de memòria seg. MATEUVA)
DESCRIPCIÓ:	Es una nina de llet que la meua mare em va fer quan jo era petit.
PROCEDENCIA:	De casa de la meua mare.
MATERIAL:	Tela
MODES:	
CRONOLOGIA:	2006
UBICACIÓ ACTUAL:	Casa meua
CONSERVACIÓ:	Està en bon estat
VALORACIÓ:	No té valor monetari però sí molt valor sentimental
OBSERVACIONS:	El fil ha estat tant en blanc i la meua mare m'ha fet un bon fil.
FOTOGRAFIA Número IC-01	

PROJECTE "CENTCELLES, EL NOSTRE OBJECTIU". Curs 2016-2017 Exposició: "EL FIL DE LA HISTÒRIA"	
NÚMERO:	EXH-4
NOM DE L'OBJECTE:	Llibre de memòries. Educació General Bàsica de 1º del Mar Peto Martín.
AUTOR:	Ministerio de Educación y Ciencia.
DESCRIPCIÓ:	
PROCEDENCIA:	
MATERIAL:	Carton i paper
MIDES:	21 x 14,9 cm (21 x 25,6 cm)
CRONOLOGIA:	15 de setembre 1973
UBICACIÓ ACTUAL:	
CONSERVACIÓ:	
VALORACIÓ:	
OBSERVACIONS:	
FOTOGRAFIA Número:	

Hem incorporat al projecte l'Arxiu Municipal de Constantí

Des del curs 2016-2017 s'ha incorporat al projecte l'Arxiu Municipal de Constantí, com una altra font patrimonial fonamental per conèixer la història de Constantí i el patrimoni documental. Hem realitzat visites amb els alumnes dels centres participants, organitzades i guiades per l'arxiver municipal, en les quals s'han pogut veure i treballar fonts documentals molt diverses.

Els alumnes visitant l'Arxiu Municipal de Constantí. I

55

Els alumnes visitant l'Arxiu Municipal de Constantí. I

Hem compartit els nostres treballs. Hem après els uns dels altres

La realització d'una jornada de presentació dels treballs realitzats cada curs, dins de la Setmana Cultural de Constantí, ha estat un altre dels eixos del projecte. Aquesta jornada, realitzada al conjunt monumental de Centcelles, tenia com a objectius principals que cada grup de treball pogués presentar les seves propostes, en una presentació pública i, sobretot, compartir les diferents propostes generades. L'exposició dels diferents projectes era, també, una altra de les finalitats.

Jornades de presentació dels treballs a Centcelles. I

Una representació dels alumnes recollint el certificat d'acreditació del Premi Didascàlia 2014 a activitats docents dels Premis Auriga. |

Grup de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà visitant el Mèdol. |

Hem anat a conèixer altres elements patrimonials

Centcelles ha estat i és el nostre eix de treball, però sempre hem estat conscients de l'interès que té qualsevol patrimoni i del molt que podem aprendre i compartir amb altres patrimonis. És per això que dins del grup de treball vam decidir que, com a reconeixement per la feina feta durant el curs, podia tenir interès pels alumnes participants anar a conèixer altres patrimonis, que poguessin complementar el que Centcelles ens havia facilitat. I així ho hem fet. Hem visitat Empúries, Baetulo, Bàrcino, Tàrraco, la Vil·la dels Munts, la pedrera del Mèdol... Unes activitats escollides sempre pels grups participants, dins del seu projecte global, que ens han permès ampliar la nostra visió de la història i el nostre coneixement sobre el patrimoni.

58

Grup de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà fent d'hostes de Caius i Faustina a la Vil·la romana dels Munts (Altafulla). |

Grup de l'Institut de Constantí coneixent el Museu de Badalona i la ciutat romana de Baetulo. | Grup de l'Escola Centelles fent l'activitat "Viatge a Bàrcino" amb el Servei d'Arqueologia de Barcelona. |

Grup de l'Institut de Constantí visitant Emporion/Empúries de la mà d'un dels seus ciutadans. |

Grups d'alumnes del Col·legi Turó fent d'arqueòlegs al taller "Encaixa la Història!" del MNAT i visitant Tàrraco. |

Un projecte per a la participació: Centcelles, el nostre objectiu!

“Centcelles, el nostre objectiu” és un projecte educatiu i de participació ciutadana envers el patrimoni, impulsat i coordinat pel MNAT en col·laboració amb l'Ajuntament de Constantí, que compta amb el patrocini de l'empresa Repsol i la participació de tots els centres educatius de Constantí: Escola Centcelles, Escola Mossèn Ramon Bergadà, Institut de Constantí i Col·legi Turó.

Què hem fet?

Hem fet
un documental!

Hem fet
un còmic!

Hem teatralitzat
la nostra història!

Hem fet
jocs de taula!

Hem fet
audioguies en
català, castellà,
anglès i àrab!

Els seus objectius, entre d'altres, són:

- Introduir noves formes d'accés al coneixement de l'època romana, a partir d'un monument clau de Constantí, el conjunt monumental de Centcelles, que és Patrimoni Mundial.
- Plantejar una experiència de participació ciutadana envers el patrimoni històric i cultural més proper, amb l'objectiu d'implicar els joves en el seu coneixement, valoració i difusió.
- Fomentar entre els participants el treball cooperatiu, que faciliti el desenvolupament d'actituds de respecte, valoració i defensa del patrimoni a través del coneixement i l'aprehensió del mateix.
- Incentivar propostes per al coneixement de Centcelles, que puguin ser utilitzades per la comunitat educativa i per la societat en general.
- Treballar a partir de les noves tecnologies.

El desenvolupament del projecte es realitza dins d'un grup de treball en el qual estan representats tots els centres i institucions participants, coordinat pel MNAT i amb una dinàmica participativa i en contínua avaluació.

La finalitat és que els centres l'incorporin com a eix de treball dels seus projectes educatius i que s'estableixi un treball col·laboratiu entre tots els participants. Cada centre escull el nivell i les àrees de treball.

Iniciat durant el curs 2012-2013, el projecte ha comptat amb la participació de prop de 800 alumnes i durant les seves cinc edicions s'han fet diferents projectes, utilitzant diferents models i formalitzacions, alguns dels quals podeu veure aquí.

L'any 2014 va rebre el Premi Didascàlia dins del Premis Auriga a experiències docents.

Hem fet
el llibre de la
fauna i la flora
de Centcelles!

Hem fet
la Revista de
Centcelles!

Hem fet
el Kahoot
de Centcelles!

Hem mirat
Centcelles,
hem fet mirar
Centcelles!

Hem fet
un mosaic
del projecte!

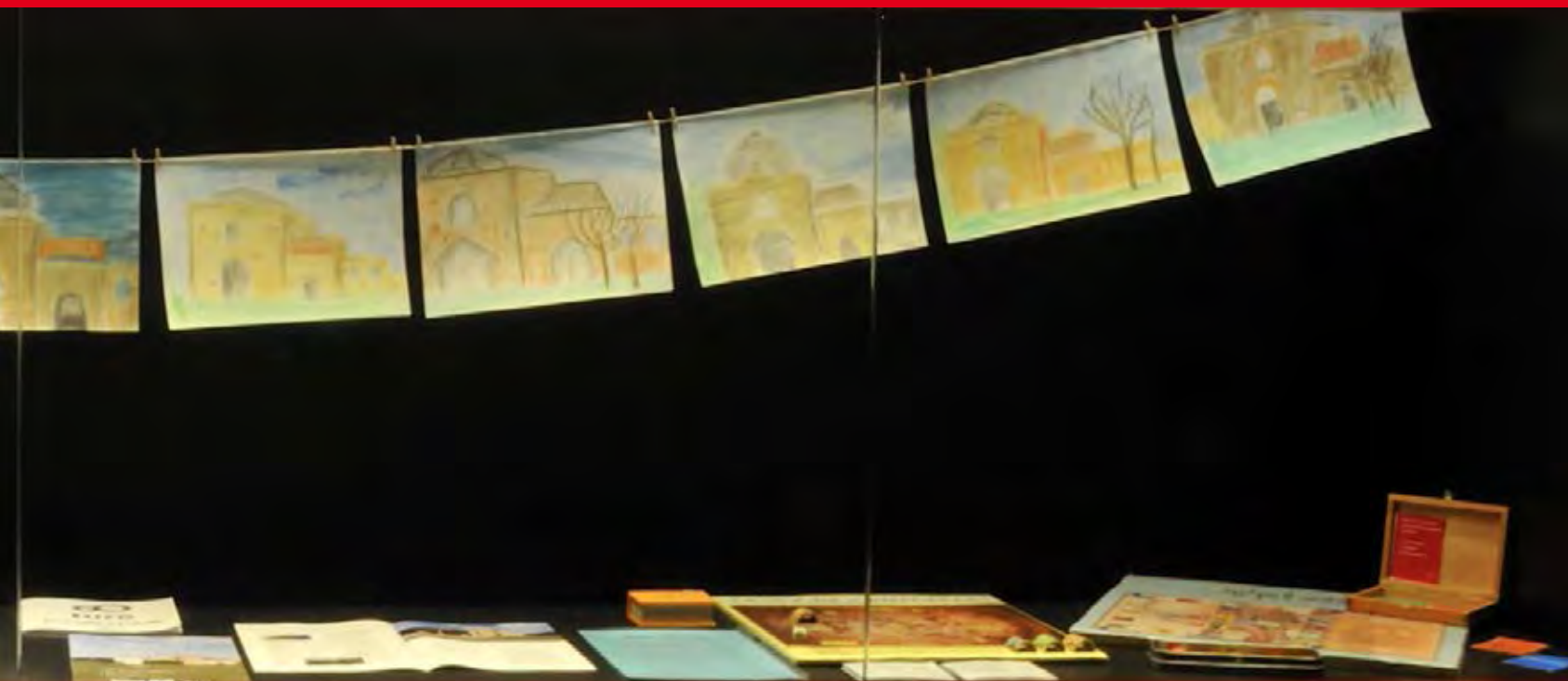
**Materials del procès de treball per l'elaboració del còmic
"El laberint de Centcelles"**
Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centcelles. Curs 2013-2014

Còmic *El laberint de Centcelles*
Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centcelles. Curs 2013-2014

**Resultat de la teatralització i fotomuntatge
"El laberint de Centcelles"**
Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centcelles. Curs 2014-2015

63

Llibre *Fauna i Flora a Centelles*
 Alumnes del Col·legi Turó. Curs 2015-2016

Revista de Centelles
 Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centelles. Curs 2015-2016

Jocs de taula: L'Oca de Centelles i Trivial de Centelles
 Alumnes del Col·legi Turó. Curs 2014-2015

Dibuixos de Centelles
 Alumnes de l'Institut de Constantí. Curs 2014-2015

**“La participació activa de la població s’ha d’incloure
 en les polítiques de conservació del patrimoni arqueològic”**

(Carta Internacional per la gestió del patrimoni arqueològic. ICOMOS, 1990)

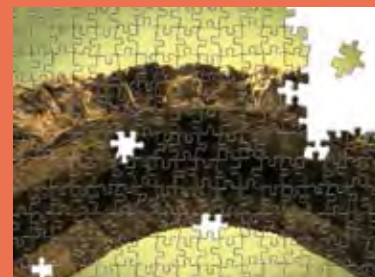
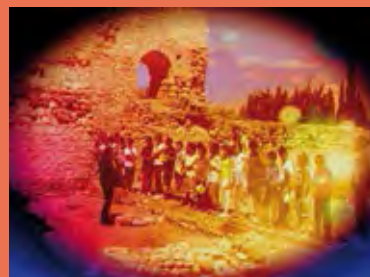
Hem fet un documental!

El curs 2012-2013 els alumnes de 5è de l'Escola Centcelles van decidir realitzar un documental pensat per presentar el Conjunt monumental de Centcelles.

Van treballar en l'edició d'imatges fixes amb diferents programes i van realitzar la filmació del documental, per al qual van fer el guió, el text i la música amb l'adaptació de la cançó "Build me up Buttercup" del grup The Foundations, amb una nova lletra, escrita també per ells.

"L'aprenentatge de la Història és una peça important en la construcció d'una ciutadania amb criteri propi, que compregui críticament la seva pròpia identitat i que la pugui contextualitzar en el món global"

(Manifest Seminari Internacional de Didàctica de la Història. Barcelona, 2007)

escola Centcelles
Constantí

"Els centres educatius de Constantí compromesos amb Centcelles"

Exemples de les activitats fetes fins ara:

imatge original

imatge tractada

Hem fet un còmic!

Els alumnes de 5è de l'Escola Centcelles del curs 2013-2014 van decidir articular el treball a partir de la realització d'un còmic.

Per a la seva formalització van començar per buscar una història, que va ser escollida entre les presentades per cada alumne. Finalment van ser dues històries que es van fusionar en una: *El laberint de Centcelles*.

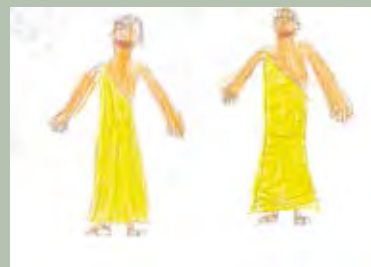
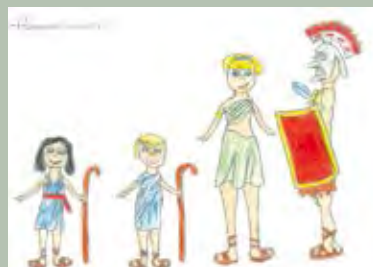
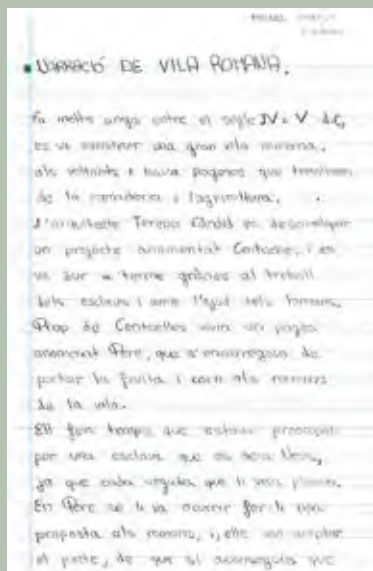
Tot seguit van dissenyar els personatges per acabar triant entre totes les propostes els que, finalment, van ser els protagonistes.

A partir d'aquí es van definir les vinyetes, que es van fer de forma col·laborativa, triant, finalment, les tretze que conformen el còmic.

Aquesta darrera part del procés va ser realitzada a l'Àrea de Plàstica.

Les vinyetes definitives es van inserir en els diferents espais de Centcelles, utilitzant un programa digital d'edició d'imatges.

65

Hem teatralitzat la nostra història!

Durant el curs 2014-2015, l'Escola Centcelles va decidir continuar tirant del fil del còmic realitzat pels alumnes de 5è del curs anterior, plantejant la seva dramatització i l'elaboració d'un fotomuntatge.

Per realitzar la proposta, van revisar el material generat pels alumnes del curs anterior, van desenvolupar els textos i els van adaptar per poder fer la dramatització. Van formalitzar les diferents escenes, amb el repartiment de cadascun dels personatges i els assajos de la posada en escena. La gravació es va portar a terme al Conjunt monumental de Centcelles, per la qual cosa es van haver d'escollir les diferents localitzacions, el vestuari i l'escenografia. El resultat va ser l'edició d'un fotomuntatge amb el còmic teatralitzat.

Alumnes de 5è d'EP. - ESCOLA CENTCELLES - CURS 2014 - 2015

FA MOLTS ANYS, CONCRETAMENT EN EL SEGLE V DC, EXISTIA UNA VIL·LA ROMANA, SITUADA A SIS QUILOMÈTRES DE TÀRRACO, ON TOTHOM TENIA GANA. EL HOMES ROMANS QUE VIVIEN AL CAMP ANAVEN VESTITS AMB TÒNIQUES I LES DONES AMB VESTITS LLARGS FINS ALS PEUS I UN CINTURÓ. TOTS ELLS CONREAVEN EL CAMP SOBRETOT VINYA I OLIVERA.

Hem fet jocs de taula!

Els alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó del curs 2014-2015 van centrar la seva proposta en l'elaboració de jocs de taula sobre Centcelles. El treball es va dur a terme com a Treball de Síntesi i, també, dins de l'Àrea de Socials i d'Anglès.

Un coneixement precís sobre Centcelles i el món romà va ser la primera de les tasques a realitzar pels alumnes. També sobre l'estructura i les finalitats dels jocs, que es van treballar en diferents grups, en els quals es van distribuir els alumnes.

Aquests grups van proposar el format de joc sobre el que volien treballar i la seva realització. Entre d'altres, es va proposar l'Oca de Centcelles i un "trivial", creant les normes del joc, el sistema de joc, els qüestionaris, etc.

Hem fet audioguies en català, castellà, anglès i àrab!

Des de la primera edició, l'interès de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà va ser la utilització de les noves tecnologies per al projecte. Durant els cursos 2014-2015 i 2015-2016, el projecte es va centrar en l'edició d'audioguies en codis QR per poder accedir-hi des de qualsevol dispositiu mòbil. La proposta es va integrar a les àrees de Medi Social i de Llengua, principalment.

Per a la seva realització, partint del coneixement de Centcelles, els alumnes van decidir quina de les interpretacions històriques volien seguir, decantant-se per la darrera de les proposades: Centcelles, un campament militar. L'audioguia, però, advertia a l'inici d'aquesta tria.

Van fer un recull d'imatges, i van decidir quins espais s'explicarien a partir del coneixement dels seus usos. Es van redactar les històries de cadascun, tenint en compte la tria d'uns personatges, que havien de fer les explicacions.

Els documents es van treballar al *drive*, individualment, per després escollir les millors idees, per elaborar el text definitiu. Corregits els textos, es van fer parelles –un tècnic i un lector– per gravar la narració. Cada parella va crear el seu codi QR. Finalment, els tutors van elaborar l'espai web, on es troba tota la informació.

Durant el curs 2014-2015 es van realitzar les versions català i castellà. En el curs 2015-2016 es van fer les d'anglès i àrab amb la incorporació de l'àrea d'Anglès i la col·laboració de pares i mares dels alumnes per a la redacció dels textos en àrab, així com de Joana Hernández, professora d'àrab de l'EOI de Tarragona.

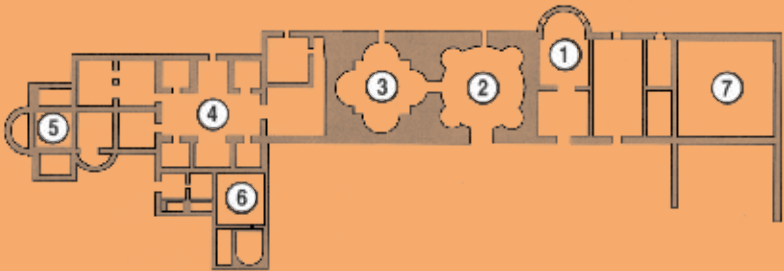
Aquest projecte va ser presentat en el Fòrum Internacional d'Educació i Tecnologia “Les competències clau: la competència digital docent” organitzat per la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona el 29 de juny de 2015.

Façana principal de Centcelles

Planta esquemàtica de Centcelles

Audioguies

1

2

3

4

5

6

7

Hem fet el llibre de la fauna i la flora a Centcelles!

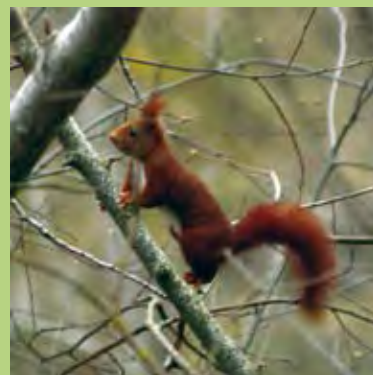
Els alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó van treballar durant el curs 2015-2016 sobre el context natural de Centcelles.

Per això van realitzar un treball de camp per l'entorn de Centcelles, fotografiant totes les espècies remarcables amb l'ajut del biòleg del col·legi, que va assessorar el projecte. El context abastava fins al riu Francolí.

Detectades les diferents espècies, el treball va continuar amb la classificació de les diferents plantes i animals, amb la col·laboració, també, d'un ornitòleg aficionat (Lluc Semis). Una vegada classificades van confeccionar el llibre, que s'estructurava en: plantes, arbres i animals (mamífers, ocells i aus, rèptils i invertebrats). Cada element s'explicava en una fitxa que contenia la imatge, el nom científic i la descripció en català i castellà.

Una feina transversal, enriquidora i treballada cooperativament.

70

Hem fet la Revista de Centcelles!

Durant el curs 2015-2016, els alumnes de l'Escola Centcelles van decidir fer una revista per poder integrar l'expressió escrita, que treballaven a classe amb el que aprenien sobre Centcelles, que tant els agradava.

La classe es va organitzar en grups. Cada grup va escollir quina tipologia textual treballaria. Els mateixos alumnes van fer les fotografies, que més tard il·lustrarien la revista.

Per tal de poder recopilar la informació per escriure els articles, van visitar Centcelles diferents vegades, amb la realització dels tallers i activitats previstos dins del projecte, organitzats pel museu.

La revista va contemplar, també, una activitat compartida amb els alumnes de l'Institut de Constantí: una entrevista que els alumnes de l'Escola Centcelles els van fer per conèixer el seu treball i la seva aportació al projecte.

La revista va ser encartada dins la revista *d'Constantí*, revista d'informació municipal, editada per l'Ajuntament de Constantí, que va arribar a tots els domicilis de Constantí el juny de 2016.

Hem fet el Kahoot de Centcelles!

La proposta del curs 2015-2016 dels alumnes de 4t d'ESO de l'Institut de Constantí va ser la creació pròpia d'un Kahoot sobre Centcelles.

Kahoot és una plataforma en línia de ludificació de l'aprenentatge i d'utilització de les noves tecnologies a l'aula; és per tant, un complement per a la classe i la tasca docent on l'alumnat pot aprendre de manera divertida i jugant. El resultat del joc poden exportar-se a un full de càlcul o guardar-los a *Google Drive* per tal que el docent pugui disposar de la puntuació en el procés d'avaluació.

La plataforma de Kahoot està formada per dues webs. Una, *getKahoot!*, en què cal registrar-se gratuïtament i des d'on es pot crear un Kahoot o cercar-ne de creats. L'altre, *Kahoot.it*, és la que utilitza qui vol jugar-hi.

En el cas del projecte sobre Centcelles, el primer dels treballs a concretar va ser la creació –amb la participació de tot l'alumnat– del qüestionari mitjançant l'elecció d'una sèrie de preguntes –que podien incloure imatges i/o vídeos– la resposta correcta a les quals s'havia d'escollir entre quatre alternatives. Es van crear dos grups de treball. Quantes més preguntes es proposaven més possibilitats hi havia de poder guanyar el concurs, ja que a l'hora de jugar els que les havien formulat en sabrien la resposta.

Una vegada fet el propi Kahoot s'accedeix a la partida a través d'un pin (un número de sis xifres), que permet unir-se, mitjançant el mòbil, un ordinador o una tauleta a la partida i començar a respondre les preguntes que es veuen en la pantalla del docent, que està connectada a un projector.

Les preguntes tenen un temps de resposta (segons s'hagi programat en el programa d'edició). Com més ràpida sigui la resposta, més puntuació s'obté. En acabar, el concursant pot conèixer la seva puntuació i pot veure el rànquing de tots els concursants.

La realització d'aquest projecte va ser molt ben valorada per l'alumnat i la seva realització tot un èxit en la jornada de presentació conjunta, en la qual els alumnes de tots els centres hi van poder jugar i comprovar el seu coneixement sobre Centcelles.

Us convidem a jugar-hi!

73

Hem mirat Centcelles, hem fet mirar Centcelles!

L'Institut de Constantí va treballar des de l'inici del projecte i fins el curs d'enguany en un projecte transversal dels departaments de Llatí, Visual i Plàstica i Informàtica amb l'alumnat de 4t d'ESO. L'objectiu era treballar els continguts i les formalitzacions d'una manera conjunta i col·laborativa.

Una immersió en el coneixement de Centcelles, a partir d'una xerrada donada a l'institut pel conservador del MNAT responsable de Recerca i Col·leccions, així com del treball realitzat en el propi conjunt monumental –tallers i activitats diverses– han estat el punt de partida de la realització d'una sèrie d'activitats que tenien com a finalitat la presentació de Centcelles en diferents formats: dibuixos, vídeos publicitaris, tríptics informatius i de difusió, una selecció dels quals es pot veure a l'exposició.

Vídeos publicitaris realitzats per l'alumnat de 4rt d'ESO de l'Institut de Constantí.

“Reivindiquem el valor social i educatiu del coneixement històric i la necessitat d'aprofundir en la innovació i en la investigació didàctica d'aquesta disciplina”

(Manifest Seminari Internacional de Didàctica de la Història, Barcelona 2007)

Hem fet un mosaic del projecte!

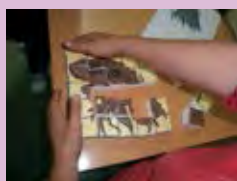
Si Centcelles té un element que el distingeix és el mosaic que decora la cúpula d'una de les seves estances principals. L'Escola Mossèn Ramon Bergadà es va centrar en aquest tema –el mosaic– per al seu projecte del curs 2013-2014.

Els alumnes de 5è d'EP van estudiar què és i com es fa un mosaic, quines finalitats i usos tenia en el món romà i com es construïa. Van treballar amb diferents materials i amb diferents suports per realitzar diferents mosaics. La imatge escollida per realitzar tots aquests treballs va ser una de les imatges més conegudes del mosaic de la cúpula de Centcelles, el detall del lleó de l'escena de "Daniel a la fossa dels lleons".

La proposta final era fer un mosaic digital, a partir de totes les imatges que els alumnes havien pres amb les seves càmeres dels tallers i les activitats fetes a Centcelles, a partir de les quals s'acabaria construint aquesta imatge tan reconeguda. Van buidar i triar totes les fotografies fetes i amb l'aplicació <http://www.easymoza.com/> van construir el mosaic digital.

És aquesta la imatge que podeu veure com a final del recorregut per aquests cinc anys de fer de Centcelles el nostre objectiu. Continuarà...

75

Imatge digital del detall del lleó de l'escena "Daniel a la fossa dels lleons" del mosaic de la cúpula de Centcelles, realitzada amb les fotografies del procés de treball del projecte

**"Per a què serveix el coneixement històric? Per fer ciutadans lliures.
Els ciutadans amb informació històrica són menys manipulables"**

(John H. Elliott)

Detall d'aquesta imatge amb les fotos del procés de treball, que conformen el mosaic digital.

“La funció essencial dels historiadors és despertar l’esperit crític de la gent, ensenyar-los a pensar pel seu compte”

(Josep Fontana)

Exposición

El hilo de la Historia. Centcelles, nuestro objetivo: un proyecto educativo para compartir

Cicerón decía de la historia que es “maestra de la vida”. El profesor Josep Fontana –en su libro *La historia después del fin de la historia. Reflexiones y elementos para una guía de las corrientes actuales*, publicado en 1992–, señalaba que “entre las ciencias sociales, la historia tiene el privilegio de ser la más próxima a la vida cotidiana y la única que abasta todo el que es humano en su globalidad. Es también aquella que, cuando se lo propone, tiene la virtud de ser la más comprensible para un mayor número de receptores de su mensaje”.

Para poder navegar en el complejo mundo actual, todo el mundo necesita de información histórica que le permita conocer los antecedentes del presente, para poder decidir con mayor conocimiento y racionalidad. Estas ideas han guiado, desde el inicio, el proyecto «Centcelles, nuestro objetivo» y han sido el eje central de la propuesta de trabajo del curso 2016-2017 –en el cual el proyecto ha llegado a su quinta edición– proponiendo como elemento de formalización y confluencia de todos los trabajos que se han desarrollado, el formato de una exposición, “El hilo de la Historia”.

¿Por qué el formato de una exposición?

Seguramente, podríamos decir que exponer es una de las finalidades más importantes de la actividad de un museo y su forma de difusión primordial. Teniendo en cuenta, además, la diversidad de formatos que –con las nuevas tecnologías– puede adquirir.

Exponer implica poner algo en evidencia, mostrarlo, pero, también, poner en relación, establecer vínculos y participaciones. En este sen-

tido, el formato expositivo se contempla como una interacción entre varios protagonistas. En el caso que nos ocupa, entre todos los participantes en el proyecto “Centcelles, nuestro objetivo” y todos los que os habéis acercado hasta aquí.

Exponer puede significar, también, arriesgar, arriesgarse. Es en este sentido, también, que se propone esta línea de trabajo. Un nuevo paso en este proyecto cooperativo, que queremos compartir con el conjunto de la sociedad.

Tirando del hilo de la Historia...

“La historia es maestra de la vida” (Cicerón)

¿Qué es la Historia? ¿Por qué nos interesa o nos puede interesar conocerla?

¿Qué importancia pueden tener “nuestras” historias y las de nuestros antepasados?

¿Nos puede servir este conocimiento ahora y aquí?

Estas son algunas de las preguntas que nos hemos hecho a lo largo de este curso, dentro del proyecto “Centcelles, nuestro objetivo” y a las cuales hemos intentado responder en el formato expositivo que ahora os mostramos... tirando del hilo de la Historia. Para hacerlo, hemos querido concretar qué nos gustaría saber, o qué nos serviría de ayuda para acercarnos y avanzar en este conocimiento.

Pensamos que sería interesante partir de lo que tenemos más cercano: nosotros, nuestras familias, nuestros antepasados, nuestras escuelas y nuestro pueblo.

Y esto es lo que hemos hecho, partiendo de un recorrido que nos lleva desde el momento actual hasta las puertas de Centcelles, el elemento patrimonial más antiguo que se conserva en Constantí –eje de nuestro proyecto– y que se nos ofrece como un elemento de desarrollo del conocimiento histórico.

Mi historia también escribe la Historia

“Cada persona es una humanidad, una historia universal”
(Jules Michelet)

Trabajar la historia personal representa ponerse, cada uno, en el centro de la investigación.

Tomar conciencia de uno mismo, pero, también, ser conscientes que no existimos solos, sino que somos fruto de un proceso que viene de lejos. Este proceso es diferente para cada uno y, a la vez, compartimos espacios y acontecimientos vividos de formas distintas.

“La historia hace a los hombres sabios...”
(Francis Bacon)

¿Cómo lo hemos hecho?

La historia personal la hemos trabajado desde dos centros.

Uno de Educación Primaria –**Escuela Centcelles**– y uno de Educación Secundaria –**Instituto**

de Constantí–. La finalidad era la misma, conocer nuestra propia historia y la de nuestros antepasados, usando diferentes fuentes para llegar a este conocimiento.

Desde la Escuela Centcelles concretamos el proyecto en la dormalización de un logotipo, la creación de una carpeta personal –que debía recoger toda la documentación que íbamos generando–, la creación de nuestro perfil y de nuestro autorretrato; la redacción de nuestra biografía, nuestra línea de vida o nuestro árbol genealógico y la recopilación de nuestros objetos “patrimoniales”, aquellos que para nosotros eran significativos y nos representaban.

Todo lo trabajamos desde diferentes disciplinas, usando diferentes fuentes y generando materiales y documentos en diferentes soportes. Estos que podéis ver expuestos son algunos de ellos.

Desde el Instituto de Constantí partimos de un acercamiento a las diferentes fuentes que podemos utilizar para reconstruir la propia historia (documentales, orales, gráficas...).

Los talleres realizados en Centcelles, las visitas y actividades desarrolladas en el MNAT –en la exposición “Re-descubriendo Centcelles”–

y en el Archivo Municipal de Constantí, nos proporcionaron información sobre las diferentes fuentes históricas y, también, sobre el conocimiento de la evolución histórica. Decidimos hacer un eje cronológico usando las nuevas tecnologías –Timeline–, así como una recopilación de la historia personal –en audio y vídeo–, la redacción de la autobiografía y de las historias familiares, así como una selección de material gráfico y la creación del árbol genealógico.

La realidad fue que desde cada centro se realizó esta aproximación de una forma diferente, usando diferentes recursos, que finalizó, confluendo en una sesión conjunta, en la cual pudimos compartir y transmitirnos los conocimientos adquiridos.

“Quién olvida su historia, esta condenado a repetirla”
(Cicerón)

Historia de las escuelas

“Enseñar no es llenar un vacío, sino tratar de encender un fuego”
(Michel de Montaigne)

Conocer nuestro contexto más cercano, aquel en el cual pasamos gran parte de nuestro tiempo, conviviendo con los compañeros y compañeras y que forma parte de nuestro desarrollo personal, fue otro foco de atención del proyecto.

¿Cómo era nuestra escuela? ¿Cómo había llegado hasta aquí? ¿Desde cuándo podemos hablar de escuelas en Constantí? ¿Había cambiado mucho la educación y el ambiente en las aulas?

¿Cómo lo hemos hecho?

La **Escuela Mossèn Ramon Bergadà** –la más antigua de las actuales escuelas de Constantí– ha sido la encargada de responder a todas estas preguntas.

Se realizó el trabajo desde diferentes áreas: catalán, castellano y medio. Como todos los participantes en el proyecto, partieron del conocimiento de Centcelles y de su significado en la evolución histórica.

Para acercarse a esta evolución, se trabajó la línea del tiempo y las épocas de la Historia. Conocieron las diferentes fuentes históricas y empezaron a introducirse en la historia de la escuela.

Realizaron su propia línea del tiempo, concretada en un día cualquiera, utilizando el programa Timeline, y grabaron diferentes entrevistas con miembros de sus familias, para recoger sus experiencias escolares.

Tuvieron dos grandes fuentes orales: un exdirector y un exsecretario de la escuela –Rodrigo y Jesús- y dos abuelas de Constantí –Obdúlia y Sofía-, que se sometieron, todos ellos, a las preguntas elaboradas entre todos los alumnos, después de concretar cuales eran los temas de interés para el trabajo.

A partir de estas experiencias y conocimientos, recopilamos material escolar de diferentes épocas, con la colaboración del Archivo Municipal de Constantí y de particulares.

Se puede ver aquí una parte de ese trabajo.

“El aire en la escuela depende en gran parte de los vientos que corren en la sociedad”
(Ortega y Gasset)

Un poco de información sobre la enseñanza en Constantí

A finales del siglo XIX e inicios del siglo XX la enseñanza iba a cargo del municipio.

Los escolares ocupaban aulas, que se alquilaban en edificios no pensados para ser utilizados como escuela, dos aulas para las niñas y dos aulas para los niños.

También se dedicaron a la enseñanza hasta los años 60 del siglo pasado las hermanas Carmelitas, encargadas, también, del Hospital.

En enero de 1920 se inauguró el nuevo edificio de las escuelas (actual edificio de las Escoles Velles) con aulas separadas para niños y niñas. Un edificio que se tuvo que reformar para acoger a los muchos niños y niñas de la inmigración.

A finales de los 70 se construyó el nuevo edificio de la Escuela Mossèn Ramon Bergadà, iniciándose en el edificio antiguo el embrión, de la que acabaría siendo la Escuela Centcelles, nombre aprobado en julio de 1982.

El Instituto de Educación Secundaria de Constantí empezó su labor durante el curso 1996-1997 en unas aulas prefabricadas. El edificio actual se inauguró en el curso 2000-2001.

En el municipio se halla, también, el colegio de titularidad privada Turó, la Escuela de Capacitación Agraria Mas Bové y los terrenos para cultivos de la Facultad de Enología de la URV “Mas dels Frares”, así como la Escuela de adultos y el Jardín de Infancia.

“Nadie educa a nadie. Los hombres se educan juntos a través del mundo”
(Paulo Freire)

Explorando en unos recuerdos muy vivos

La sesión de los alumnos de 5º de Educación Primaria de la Escuela Mossèn Ramon Bergadà con Obdúlia y Sofía para conocer sus experiencias escolares y poder compararlas con las actuales fue muy enriquecedora.

Plantear cuales eran las preguntas sobre las que querían obtener información, realizar el cuestionario y preparar la grabación fue una tarea compartida. Se contó, también, con la colaboración de Constantí Ràdio, que nos facilitó la grabación.

Podéis ver aquí un resumen de un largo encuentro de recuerdos compartidos.

La experiencia continuó con la posibilidad de conocer los cuadernos de trabajos escolares de Obdúlia y algunos de los libros que utilizaba. Algunos de ellos los podéis ver expuestos.

Testimonios vivos de la historia de nuestra escuela

Tuvimos, también, la oportunidad de contar con la visita al aula de dos personas muy importantes para la historia de nuestra escuela, un exdirector –Rodrigo- y un exsecretario –Jesús-, que nos dieron todo tipo de respuestas a nuestras preguntas, un cuestionario que, también preparamos entre todos.

¿Cómo fue la etapa escolar de nuestros familiares? ¿Ha cambiado tanto el ambiente de la escuela, lo que hacemos, cómo lo hacemos? ¿La re-

lación entre los compañeros? ¿Los juegos? Estas fueron algunas de las preguntas que tuvieron que responder algunos miembros de nuestras familias, que grabamos en vídeo y audio.

Constantí, el espacio vivido

“Cuando por encima de todo, lo que quiero es ser contemporáneo, el Pasado no deja de mezclarse, y cuando lo que más deseo es el Pasado con todas mis fuerzas, no hay quién saque del medio al Presente.”

(Robertson Davies, *The Rebel Angels*)

La ciudad, el pueblo, es el espacio en el cual realizamos nuestras actividades cotidianas. Conocer este espacio –su uso, su evolución, su realidad– es un elemento, también, educador

¿Cómo lo hemos hecho?

La evolución histórica de Constantí la trabajaron los alumnos del **Colegio Turó**, centro en el cual, la mayoría de sus alumnos ni son, ni viven, en

Constantí. Parecía importante que pudiesen hacer un acercamiento a este entorno, para la mayoría, desconocido.

Partiendo del conocimiento de Centelles –de cuyo monumento hicieron una maqueta del estado actual de la sala central de la cúpula–, el trabajo se centró en la realización de una línea cronológica para la cual se escogieron los momentos más relevantes de la historia de Constantí, desde el punto de vista histórico, social y económico, partiendo de la investigación bibliográfica y documental, que se plasmó en una línea del tiempo, que recogía textos e imágenes.

Constantí: un poco de Historia

Con precedentes de ocupación desde la prehistoria, el elemento más significativo de los antecedentes históricos de Constantí es el conjunto monumental de Centelles, que se encuentra en su término municipal –Patrimonio Mundial– y uno de los ejemplos más importantes de la tardoromanidad de la Península Ibérica.

1118: Ramon Berenger III hace donación de la ciudad de Tarragona y su comarca al obispo Oleguer de Barcelona para su repoblación.

1150: Delimitación del término de Constantí.

1177: El arzobispo Berenguer de Vilademuls traslada la villa del *Constantí Vell* al nuevo emplazamiento de Llentisclell.

1218-1220: Empieza la construcción del castillo de Constantí, de la primera iglesia del Constantí nuevo y se construyen las murallas de la villa.

1300-1320: Primeras edificaciones particulares en la villa de Dalt.

1321: Solemne fiesta del traslado de la reliquia de Santa Tecla desde Constantí a Tarragona.

1363: Gran fortificación de las murallas de Constantí.

1385: Las tropas de Pedro el Ceremonioso, dirigidas por Bernat de Vilamany, entran en Constantí y derriban sus murallas.

1621: Ampliación de la primera iglesia con la construcción de una nueva fachada y de un nuevo campanario.

1640: Constantí cae en manos de las tropas de Felipe IV.

1641: La Mothe, general francés, gana la villa de Constantí, que estaba bajo el poder de las tropas castellanas.

1649: De una manera definitiva Constantí cae en poder de las tropas castellanas, dirigidas ahora por Juan de Garay.

1650: Derribo del castillo e incendio de la iglesia por parte de las tropas de Juan de Garay.

1668: Inauguración de la segunda iglesia.

1744: Acaban las obras de la tercera iglesia.

1811: El general francés Suchet ocupa Constantí e instala su residencia.

1868-1869: Creación de la Junta Local Revolucionaria. El ayuntamiento democrático jura la nueva Constitución española.

1888: Uno de los años de máxima cosecha vinícola. Finales del siglo XIX: Invasión de la filoxera y destrucción de muchas viñas que supondrá el descenso de la producción del vino.

1880-1930: Gran desarrollo del cultivo del avellano que se convertirá en la principal fuente de ingresos de la villa.

1931-1939: Con la proclamación de la República, Constantí se manifiesta, claramente a favor del Estatuto que reconocía la personalidad política de Cataluña. La Guerra Civil provocó muchas bajas económicas y del patrimonio artístico, así como humanas, con las personas que murieron en la guerra.

1940-1950: Después de la Guerra Civil se produce un gran descenso demográfico.

1960....: Se inicia un gran desarrollo demográfico motivado por la creciente industrialización de la comarca.

1976: Se inicia la transición de la dictadura a la democracia a través de diferentes consultas y referéndums, hasta llegar a las primeras elecciones democráticas en junio de 1977. Se abre una nueva etapa en la historia de Constantí.

iCentcelles, nuestro catalizador histórico!

“Educar a partir del Patrimonio es educar, también, en la diversidad cultural”

(L. Coma/ J. Santacana)

El patrimonio es la parte visible de la Historia. Es una herramienta que nos permite conocer los antecedentes de nuestro presente y reflexionar sobre el pasado y el futuro. Permite arraigarnos y, a la vez, tener una visión global de las muchas culturas que se han ido sucediendo y que conviven en estos momentos, mostrando la diversidad del conjunto de la sociedad.

Se convierte, de este modo, o se puede convertir en una herramienta fundamental –en el caso que nos ocupa–, para el desarrollo del conocimiento histórico, pero, también, para la formación general de las personas, en todos sus aspectos.

¿Por qué hemos trabajado en Centcelles?

Nuestro proyecto ha partido de un elemento patrimonial fundamental para Constantí, Centcelles. Un ejemplo de la antigüedad tardía de Hispania, el monumento conservado más antiguo de la locali-

dad y, además, Patrimonio Mundial. Un ejemplo claro de la función que el patrimonio puede tener en estos momentos y de su papel como generador de conocimiento, de formación y de implicación en el desarrollo territorial y social más cercano.

“Quien pierde los orígenes pierde identidad”

(Raimon)

¿Qué y cómo lo hemos hecho?

Conocer Centcelles nos ha permitido acercarnos a la época romana, a su arquitectura, a los cambios sociales, políticos e ideológicos del Imperio romano, a su arte...

Nos ha proporcionado, también, un conocimiento de la evolución histórica del territorio más cercano y a la vez nos ha incitado al interés por otros patrimonios en diferentes formatos y en diferentes lugares.

Para conocerlo y para introducirnos en la construcción del conocimiento histórico hemos utilizado diferentes medios y hemos trabajado desde diferentes propuestas.

Hemos trabajado en Centcelles. Para conocer su realidad hemos realizado diferentes actividades, que nos han permitido acercarnos al conoci-

miento de Centelles de una manera activa y participativa. A través de talleres y actividades en el propio monumento.

84

Hemos utilizado la exposición “Re-descobrint Centelles”. Hemos aprovechado, también, la posibilidad de trabajar a partir de la exposición “Re-descobrint Centelles”, presentada en el MNAT desde abril de 2016 hasta abril de 2017, tanto por el contenido de la exposición –que nos permitió investigar y explorar aspectos fundamentales sobre Centelles–, como por el acercamiento a los lenguajes expositivos, que queríamos aplicar en el proyecto de este año.

Hemos incorporado al proyecto el Archivo Municipal de Constantí. Desde el curso 2016-2017 se ha incorporado al proyecto el Archivo Municipal de Constantí, como otra fuente patrimonial fundamental para conocer la historia de Constantí y el patrimonio documental.

Hemos realizado visitas con los alumnos de los centros participantes, organizadas y guiadas por el archivero municipal, en la que se han podido ver y trabajar fuentes documentales muy diversas.

Hemos aprendido cómo se hace una exposición. El hecho de proponer, como propuesta de tra-

bajo para el curso 2016-2017 el formato de una exposición, hizo que tuviésemos que entrar en el conocimiento de los lenguajes expositivos –una de las formalizaciones más definitorias de los museos- y de todos los mecanismos para su organización, con sesiones de trabajo realizadas con todos los grupos participantes.

Hemos compartido nuestros trabajos. Hemos aprendido los unos de los otros. La realización de una jornada de presentación de los trabajos realizados cada curso, dentro de la Semana Cultural de Constantí, ha sido otro de los ejes de este proyecto.

Esta jornada, realizada en el conjunto monumental de Centelles, tenía como objetivos principales que cada grupo de trabajo pudiese presentar las propuestas, en una presentación pública y, sobre todo, compartir las diferentes propuestas generadas. La exposición de los diferentes proyectos era, también, otra de las finalidades.

Hemos ido a conocer otros elementos patrimoniales. Centelles ha sido y es nuestro eje de trabajo, pero siempre hemos sido conscientes del interés de cualquier patrimonio y de lo mucho que podemos aprender y compartir con otros patrimonios.

Es por ello que desde el grupo de trabajo decidimos que, como reconocimiento a la labor reali-

zada durante el curso, podría tener interés para los alumnos participantes ir a conocer otros patrimonios, que pudiesen complementar lo que Centelles nos había proporcionado. Y así lo hemos hecho. Hemos visitado Ampurias, Baetulo, Barcino, Tárraco, la Villa de Els Munts, la cantera del Médol... Unas actividades, elegidas siempre por los grupos participantes, dentro de su proyecto global, que nos ha permitido ampliar nuestra visión de la historia y nuestro conocimiento sobre el patrimonio.

iOs invitamos a mirar Centelles con otros ojos!

Hace unos años el Ayuntamiento de Constantí puso en marcha la “Tardor Fotogràfica”. El 2009 y el 2010 se expuso la colección del fotógrafo Hug Teixidó, especialista en la técnica de las tres dimensiones (3D), un descubrimiento de la fotografía decimonónica, de total actualidad.

Hug Teixidó, que ha centrado su trabajo principalmente en la fotografía científica, realizó diferentes vistas de Centelles, usando la técnica del anaglifo, patentada por Louis Ducos du Hauron en 1891. Estas imágenes, de dos dimensiones, tienen la propiedad de provocar un efecto tridimensional, cuando se ven con lentes de color diferente para cada ojo.

Más información en: <http://www.arxiudeconstanti.cat/activitats/fotos/constanti-en-3-d-fotos-dhug-teixido>

“Centcelles, nuestro objetivo”: un proyecto para la educación y la participación ciudadana

“Centcelles, nuestro objetivo” es un proyecto educativo y de participación ciudadana para con el patrimonio, impulsado y coordinado por el MNAT en colaboración con el Ayuntamiento de Constantí, que cuenta con el patrocinio de la empresa Repsol y la participación de todos los centros educativos de Constantí: Escuela Centcelles, Escuela Mossèn Ramon Bergadà, Instituto de Constantí y Colegio Turó.

Sus objetivos, entre otros, son:

- Introducir nuevas formas de acceso al conocimiento de la época romana, a partir de un monumento clave de Constantí, el conjunto monumental de Centcelles, que es Patrimonio Mundial.
- Plantear una experiencia de participación ciudadana con relación al patrimonio histórico y cultural más cercano, con el objetivo de implicar a los jóvenes en su conocimiento, valoración y difusión.
- Fomentar entre los participantes el trabajo cooperativo, que facilite el desarrollo de actitudes de respeto, valoración y defensa del patrimonio a través del conocimiento y la aprehensión del mismo.
- Incentivar propuestas para el conocimiento de Centcelles, que puedan ser utilizadas por la comunidad educativa y por la sociedad en general.
- Trabajar a partir de las nuevas tecnologías.

La finalidad es que los centros lo incorporen como eje de desarrollo de sus proyectos educativos y se establezca un trabajo conjunto entre todos los participantes. Cada centro escoge el nivel y las áreas de trabajo.

El desarrollo del proyecto se realiza dentro de un grupo de trabajo, en el que están representados todos los centros e instituciones participantes, coordinado por el MNAT y con una dinámica participativa y en continua evaluación.

Iniciado durante el curso 2012-2013, el proyecto ha contado con la participación de unos 800 alumnos y durante sus cinco ediciones se han realizado diferentes proyectos, utilizando diferentes modelos y formalizaciones, algunos de los cuales se pueden ver aquí.

En el año 2014 recibió el premio Didascàlia dentro de los Premios Auriga a experiencias docentes.

“La participación activa de la población debe incluirse en las políticas de conservación del patrimonio arqueológico”

(Carta Internacional para la gestión del patrimonio arqueológico. ICOMOS, 1990)

“Reivindicamos el valor social y educativo del conocimiento histórico y la necesidad de profundizar en la innovación y en la investigación didáctica de esta disciplina”

(Manifiesto Seminario Internacional de Didáctica de la Historia, Barcelona 2007)

¿Qué hemos hecho?

¡Hemos hecho un documental!

En el curso 2012-2013 los alumnos de 5º de la Escuela Centcelles decidieron realizar un documental, que sirviera para presentar el conjunto monumental de Centcelles.

Trabajaron en la edición de imágenes fijas con diferentes programas y realizaron la filmación del documental, para el que tuvieron que realizar el guión, el texto y la música con la adaptación de la canción “Build me up Buttercup” del grupo The Foundations con una nueva letra, escrita, también por ellos.

¡Hemos hecho un cómic!

Los alumnos de 5º de la Escuela Centcelles del curso 2013-2014 decidieron enfocar el trabajo a partir de la realización de un cómic.

Para su formalización empezaron por buscar una historia, que fue elegida entre las presentadas por cada alumno. Finalmente fueron dos las elegidas, fusionándose en una: *El laberinto de Centcelles*.

A continuación, diseñaron los personajes, eligiendo entre todas las propuestas los que, finalmente, fueron los protagonistas.

A partir de aquí se definieron las viñetas –realizadas de forma colaborativa–, escogiendo, finalmente, las trece que conforman el cómic.

Este proceso se realizó en el área de plástica.

Las viñetas definitivas se insertaron en los diferentes espacios de Centcelles, usando un programa digital de edición de imágenes.

¡Hemos teatralizado nuestra historia!

Durante el curso 2014-2015 la Escuela Centcelles decidió continuar tirando del hilo del cómic realizado por los alumnos de 5º del curso anterior, planteando su dramatización y la elaboración de un fotomontaje.

Para realizar la propuesta, revisaron el material generado por los alumnos del curso anterior, desarrollaron los textos y los adaptaron para poder hacer la dramatización.

Formalizaron las diferentes escenas, con el reparto de cada uno de los personajes y los ensayos de la puesta en escena.

La grabación se llevó a cabo en el conjunto monumental de Centcelles, para la que hubo que escoger las diferentes localizaciones, el vestuario y la escenografía.

El resultado fue la edición de un fotomontaje con el cómic teatralizado.

¡Hemos hecho juegos de mesa!

Los alumnos de 1º de ESO del Colegio Turó del curso 2014-2015 centraron su propuesta en la elaboración de juegos de mesa sobre Centcelles. El trabajo se llevó a cabo como Trabajo de Síntesis y, también, dentro del área de Sociales e Inglés.

Un conocimiento preciso sobre Centcelles y el mundo romano, fue la primera de las tareas a realizar por los alumnos. También sobre la estructura y las finalidades de los juegos, que se trabajaron en diferentes grupos, entre los que se distribuyeron los alumnos.

Estos grupos propusieron el formato de juego sobre el que querían trabajar y su realización. Entre otros se propuso la Oca de Centcelles y un “trivial”, creando las normas del juego, el sistema de juego, los cuestionarios, etc.

¡Hemos hecho audioguías en catalán, castellano, inglés y árabe!

Desde la primera edición, el interés de la Escuela Mossèn Ramon Bergadà fue el uso de las nuevas tecnologías dentro del proyecto. Durante los cursos 2014-2015 y 2015-2016, centraron su trabajo en la edición de audioguías en códigos QR para poder acceder desde cualquier dispositivo móvil.

La propuesta se integró, principalmente, en las áreas de Medio social y de Lengua.

Para su realización –partiendo del conocimiento de Centcelles–, los alumnos decidieron qué interpretación histórica querían seguir, decantándose por la más reciente: Centcelles, un campamento militar. La audioguía, advertía al inicio de esta elección.

Hicieron una recopilación de imágenes, y decidieron qué espacios explicarían a partir del co-

nocimiento de sus usos. Se redactaron las historias de cada uno de estos espacios, teniendo en cuenta la elección de unos personajes, encargados de facilitar las explicaciones.

Los documentos se trabajaron en el *drive*, individualmente, para después elegir las mejores ideas y elaborar el texto definitivo. Corregidos los textos, se hicieron parejas –un técnico y un lector–, para grabar la narración. Cada pareja creó su código QR. Finalmente, los tutores crearon el espacio Web, donde se encuentra toda la información.

Durante el curso 2014-2015 se realizaron las versiones en catalán y castellano. En el curso 2015-2016 se hicieron en inglés y en árabe con la incorporación del área de inglés y la colaboración de padres y madres de los alumnos para la realización de los textos en árabe, así como de Joana Hernández, profesora de árabe de la EOI de Tarragona.

Este proyecto fue presentado en el Forum Internacional de Educación y Tecnología “Las competencias clave: la competencia digital docente” organizado por la Universidad Rovira i Virgili de Tarragona el 29 de junio de 2015.

¡Hemos hecho el libro de la fauna y la flora de Centcelles!

Los alumnos de 1º de ESO del Colegio Turó trabajaron durante el curso 2015-2016 sobre el contexto natural de Centcelles.

Para ello realizaron un trabajo de campo en el entorno de Centcelles, fotografiando todas las especies remarcables con la ayuda del biólogo del colegio, que asesoró el proyecto.

Detectadas las diferentes especies, el trabajo continuó con la clasificación de las diferentes plantas y animales, con la colaboración, también, de un ornitólogo aficionado (Lluc Semis). Una vez clasificadas confeccionaron el libro que se estructuraba en: plantas, árboles y animales (mamíferos, pájaros y aves, reptiles e invertebrados).

Cada elemento se explicaba en una ficha que contenía la imagen, el nombre científico y la descripción en catalán y castellano.

Un trabajo transversal, enriquecedor y realizado cooperativamente.

¡Hemos hecho la Revista de Centcelles!

Durante el curso 2015-2016, los alumnos de la Escuela Centcelles decidieron hacer una revista para poder integrar la expresión escrita, que trabajaban en clase con lo que aprendían sobre Centcelles, que tanto les gustaba.

La clase se organizó en grupos. Cada grupo eligió qué tipología textual trabajaría. Los mismos alumnos realizaron las fotografías, que acabarían ilustrando la revista.

Para poder recopilar la información necesaria para escribir los artículos, visitaron Centcelles en diversas ocasiones, realizando las actividades y los talleres previstos en el proyecto, organizados por el museo.

La revista contempló, también, una actividad compartida con los alumnos del Instituto de Constantí: una entrevista que los alumnos de la Escuela Centcelles les hicieron para conocer su trabajo y su aportación al proyecto.

La revista fue encartada en la revista *dConstantí*, de información municipal, editada por el Ayuntamiento de Constantí, que fue repartida a todos los domicilios de la población en junio de 2016.

¡Hemos hecho el Kahoot de Centcelles!

La propuesta del curso 2015-2016 de los alumnos de 4º de la ESO del Instituto de Constantí fue la creación propia de un Kahoot sobre Centcelles.

Kahoot es una plataforma en línea de ludificación del aprendizaje y el uso de las nuevas tecnologías en el aula; es por tanto, un complemento para la clase y la tarea docente donde el alumnado puede aprender de manera divertida y jugando. Los resultados del juego pueden trasladarse a una hoja de cálculo o guardarlos en un *Google Drive* para que el docente pueda disponer de la puntuación en el proceso de evaluación.

La plataforma de Kahoot está formada por dos webs: Una, *getKahoot!*, en la cual hace falta registrarse gratuitamente y desde donde se puede crear un Kahoot o buscar los que ya se han creado. La otra, *Kahoot.it*, es la usada por quien quiere jugar.

En el caso del proyecto sobre Centcelles, el primero de los trabajos a concretar fue la creación –con la participación de todo el alumnado–

del cuestionario mediante la elección de un conjunto de preguntas –que pueden incluir imágenes o vídeos– la respuesta correcta de las cuales se tenía que escoger entre cuatro alternativas. Se crearon dos grupos de trabajo. Cuantas más preguntas se daban más posibilidades de ganar el concurso, ya que en el momento de jugar los que las habían formulado sabrían la respuesta.

Una vez creado el propio Kahoot se accede a la partida gracias a un pin (un número de seis cifras), que permite unirse, mediante el móvil, un ordenador o una tableta a la partida y empezar a responder las preguntas que se ven en pantalla, del docente, que está conectada a un proyector.

Las preguntas tienen un tiempo de respuesta (según se haya programado en el programa de edición). Como más rápida sea la respuesta, más puntuación se gana. Al finalizar, el concursante puede conocer su puntuación y puede ver el ranking de todos los concursantes.

La realización de este proyecto estuvo muy bien valorada por el alumnado y su realización fue todo un éxito en la jornada de presentación conjunta, en la que los alumnos de todos los centros pudieron jugar y comprobar sus conocimientos sobre Centcelles.

¡Os invitamos a jugar!

“Aprender de la Historia es una pieza importante en la construcción de una ciudadanía con criterio propio, que comprenda críticamente su propia identidad y que la pueda contextualizar en el mundo global”

(Manifiesto Seminario Internacional de Didáctica de la Historia, Barcelona 2007)

iHemos mirado Centcelles, hemos facilitado mirar Centcelles!

El Instituto de Constantí trabajó desde el inicio del proyecto hasta el final del presente año en un proyecto transversal de las áreas de Latín, Visual y Plástica e Informática con el alumnado de 4º de ESO. El objetivo era trabajar los contenidos y las formalizaciones de una forma conjunta y colaborativa.

Una inmersión en el conocimiento de Centcelles, partiendo de una charla dada por el conservador responsable de Investigación y Colecciones del MNAT, así como del trabajo realizado en el mismo conjunto monumental –talleres y actividades diversas– han sido el punto de partida de la realización de una serie de actividades que tenían como finalidad la presentación de Centcelles en diferentes formatos: dibujos, vídeos publicitarios, trípticos informativos y de difusión, de los cuales puede verse una selección en la exposición.

Videos publicitarios realizados por el alumnado de 4º de ESO del Instituto de Constantí.

iHemos hecho un mosaico del proyecto!

Si Centcelles tiene un elemento que lo distingue es el mosaico que decora la cúpula de una de sus salas principales.

La Escuela Mossèn Ramon Bergadà se centró en este tema –el mosaico– para su proyecto del curso 2013-2014.

Los alumnos de 5º de Educación Primaria estudiaron qué es y cómo se realizaba, qué finalidades y usos tenía en el mundo romano y cómo se construía. Trabajaron con diferentes materiales y diferentes soportes para realizar diferentes mosaicos. La imagen escogida para realizar este trabajo fue una de las imágenes más conocidas del mosaico de la cúpula de Centcelles, el detalle del león de la escena “Daniel en la fosa de los leones”.

La propuesta final era hacer un mosaico digital, a partir de todas las imágenes que todos los alumnos habían tomado con sus cámaras de los talleres y las actividades hechas en Centcelles, a partir de la cual se acabaría construyendo esa imagen tan reconocida. Vaciaron y escogieron todas las fotografías hechas y con la aplicación de <http://www.easymoza.com/> construyeron un mosaico digital.

89

“¿Para qué sirve el conocimiento histórico? Para hacer ciudadanos libres. Los ciudadanos con información histórica son menos manipulables”

(John H. Elliot)

“La función esencial de los historiadores es despertar el espíritu crítico de la gente, enseñarles a pensar por su cuenta”

(Josep Fontana)

Projecte i organització

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de Constantí

Arxiu Municipal de Constantí

Col·legi Turó

Escola Centcelles

Escola Mossèn Ramon Bergadà

Institut de Constantí

Patrocini

REPSOL

Idea, guió, textos, museografia i coordinació general

Pilar Sada

Equip de treball i desenvolupament del projecte:

Araceli Bertran (Escola Mossèn Ramon Bergadà)

Nazaret Borges (Escola Mossèn Ramon Bergadà)

Anton Borràs (Col·legi Turó)

Robert de Pablos (Institut de Constantí)

Josep Estivill (Arxiu Municipal de Constantí)

Gerard Ferrer (Institut de Constantí)

Dolors Fortuny (Ajuntament de Constantí)

Pedro Ángel García (Col·legi Turó)

Mercè Grané (Institut de Constantí)

Samuel Montes (Escola Centcelles)

Carlos Páez (Escola Mossèn Ramon Bergadà)

Jordi Piñol (Institut de Constantí)

Laura Ramos (Escola Centcelles)

Pilar Sada (MNAT)

I:

Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centcelles,
curs 2016-2017

Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon
Bergadà, curs 2016-2017

Alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó,
curs 2016-2017

Alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí,
curs 2016-2017

Amb la col·laboració de:

Gemma Jové (MNAT)

Montserrat Perramon (MNAT)

Josep Anton Remolà (MNAT)

Marta Serrano (MNAT)

Disseny gràfic i col·laboració en la museografia

Marc Valls

Fotografia

Gemma Jové

Edició i masterització àudios i vídeos

Adolf Alcañiz

Correcció de textos

Cori Ribó

Muntatge

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

Amb la col·laboració de:

Digital Color

Fusteria Prabe

Maud, Gran Format

ONFOCUS, sistemas y audiovisuales

Polman, S.L.

Successors de J. Moncunill, SL

Participants en el projecte
“Centcelles, el nostre objectiu”
cursos 2012 a 2017

Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centcelles, cursos 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016 i 2016-2017.

Alumnes de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà, cursos 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016 i 2016-2017.

Alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó, cursos 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016 i 2016-2017.

Alumnes de 4t d'ESO de l'Institut de Constantí, cursos 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015 i 2015-2016.

Alumnes de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí, curs 2016-2017

Grup de treball del projecte
“Centcelles, el nostre objectiu”:

• Escola Centcelles: Maijo Juncosa, Samuel Montes, Gumer Ortega, Germán Palacios, Laura Ramos, Gabi Regaña, Adriana Rubio i Eva Vázquez

• Escola Mossèn Ramon Bergadà: Araceli Bertran, Nazaret Borges, Fernando Martos, Carles Páez, Josep Piñol, Jordi Prieto i Lluís Torrents

• Institut de Constantí: Montse Bergadà, Natí Cabré, Rosa Claros, Robert de Pablos, Gerard Ferrer, Mercè Grané i Jordi Piñol

• Col·legi Turó: Ricard Barot, Anton Borràs, Josep M. Bru, Pedro Ángel García, Gonzalo Giménez, Ignasi Martínez i Josep M. Santamaria

• Ajuntament de Constantí: Josep Estivill, Dolors Fortuny (regidora d'Ensenyament), Sílvia Puerto (regidora d'Ensenyament cursos 2012 a 2015) i Daniel Rodríguez

• Museu Nacional Arqueològic de Tarragona: Francesc Tarrats (direcció), Pilar Sada (gènesi i coordinació del projecte), Montserrat Perramon (documentació), Josep Anton Remolà (recerca) i Gemma Jové (fotografia i suport informàtic)

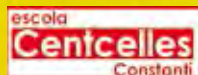
Agraïm la col·laboració de:

Biblioteca de Constantí
Obdúlia Bofarull
M. Trinitat Bofarull
Abel Bruch
Sofia Coll
Constantí Ràdio
Rodrigo del Amo
Vanessa Gutiérrez
Jesús Jiménez
Jordi Martínez
Toni Ranchal
Noelia Silvero
Hug Teixidó

I a les famílies de l'alumnat de tots els centres, que han col·laborat, també, en el projecte amb la seva implicació i participació.

© De l'edició: Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
© Dels textos: Pilar Sada
© De les fotografies: les institucions i els autors corresponents

ISBN: 978-84-938127-5-1
DL: T-1232-2017

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura